

GYŐR VÁRMEGYE

H A J D A N I

NEMES FAMILIÁINAK

E M L É K E Z E T E K.

P É S T E N,

PETRÓZAI TRATTNER J. M. ÉS KÁROLYI ISTVÁNNÁL

1 8 2 9.

M É L T Ó S Á G O S
I F J A B B G R Ó F
NÁDASDY LEOPOLD ÚRNAK,

A'

FOGARAS FÖLD ÖRÖKÖS URÁNAK,
TEK. KOMÁROM VÁRMEGYE'
ÖRÖKÖS FŐ - ISPÁNYÁNAK,
Ó TS. KIR. FELSÉGE ARANYKULTSOS HIVÉNEK,
ÉS A' DUNÁN TULI VIDÉKI TÁBLA-BIRÁJÁNAK
HÓDOLATÚL.

Valamelly egész ország Historiájának tökéletességét állítani, a' nélkül, hogy előbb annak alkotó kissebb részeinek történetei kiderítve. legyenek, szinte olly képtelenség, mint egy egészet gondolni részek nélkül. De nem tsak mint az egésznek elválaszthatatlan részei, vonják az ollyatén Monographiák magokra a' köz figyelmet, hanem azon fontos okból is, mivel magán tekintve minden egyes rész különös határozott egészet téssen, melly mint számtalan helybéli édes vissza emlékezetekkel tellyes a' tárgyul vett vidék lakosaira nézve kettőztetett nyomosságu. Ezt szemmel tartván, a' Győr Vármegye, és Városa mint kedves szülőtte földem történeteinek felfedezésére kívántató kút-

főknek és segéd eszközöknek öszve gyűjtésére, és ennek következésében magának azoknak historiája kidolgozására szenteltem minden igyekezetemet, és szabad időmet. Mennyiben lehessen képes e' czélnak megfelelni, azt méltóztassék a' kegyes olvasó közönség az itt próba tételül közlött, és Győr Vármegye hajdani, vagy már tellyesen kihalt, vagy legalább megyebéli birtokuktól elesett nemes familáit rajzoló töredékből megbírálni. Tsak azért könyörgök, hogy a' hozandó ítéletnél tekintetbe vétessék szűk helybélyi köröm, mellynek mint a' kivántató szerek hijját okozónak, de egyszersmind mentőnek is leginkább tulajdonithatni, hogy igyeke-

zetemmel fel nem juthatok a' tökéletességnek azon poltzára, mellyet a' felvett tárgy méltósága megkívánna, és lelki szemem is de fájdalom! el nem érhető távolságban sejdit.

Megnyugtat mindazonáltal azon belső érzés, hogy a' cél, melly után indúltam szülötte vidékem, 's ez által egész kedves Hazám történeteinek felvilágosítása, nemes és szép, 's hogy semmit el nem mulasztottam, ha már egészen elérhetnem lehetetlen, tőlem kitelhetőleg ahoz közelíteni; melly törekedés talán nem érdemtelen, nagy lelkű Hazámfiainak vigasztaló, és mind inkább serkentő helyben hagyására, mint egyetlen egy, és legforróbb ohajtott megjutalmazására.

VIII

Méltóságod pedig, kinek ditsó nevére, kegyes engedelméből, ezen értekezést írni bátorkodtam, fogadja azt azon leereszkedő kegyességgel, melly nagy nemzetségének, 's önnön nemes gondolkozásának fő alkotó bélyege, és légyen arról elhitetve, hogy semmi nem érheti fel abból eredett öröm érzésemet, hogy az egész Haza előtt ekép bizonyíthatom bé Méltóságod iránt való mély 's igaz hódolatomat.

Czech János.

Győr Vármegye, ámbátor kiterjedése és népessége tekintetéből, a' harmadik osztálybéli Megyék közé alig számláltathatik is, még is tsak nem minden időben nála nagyobb, és népesebb Megyékkel méltán vetélkedhetett kebelbéli nemesség számára és fényére nézve. Ez még különösebbnek fog tetszeni, ha fontolóra vesszük, hogy e' kisded vidéknek tsak alig volt egy harmad része világi kezekben, a' sokkal nagyobb rész, a' mint most, úgy a' hajdan korban is a' következő egyházi személyeké, és testeké lévén, úgy mint: a' Győri Püspöké, a' Ráptalané, a' Szent Mártoni, Bakonbéli, Csornai Mórithidai, Pilisi, Turótzai, Zobóri, Lövöldi, Lébenyi Apáturságoké; a' Pápai Paulinusok, a' Győri Dominicanusok, és Szent János Keresztes Vitézek, és a' Zsámboki, és Poki Monostoroké, a' Nyúl-Szigeti és később Nagy Szombati és Posoni Apátzáké, a' Pápótzai, és Szent Adalberti Prépostságoké, és ujabb időkben a' Jesuitáké.

Az okát pedig e' valóban figyelmet gerjesztő tüneménynek vélekedésem szerint nem másban találhatni, mint a' régibb korra nézve, a' Megyénknek helyzetében, a'vagy az Ország határaihoz való közellétében; melly miatt kéntelenek valának Fejedelmeink fő gondjokat arra fordítani, hogy ezen, tsak nem szünet nélkül, a' nyughatatlan szomszédjaik háborgatásainak kitett tájnak, az abban mennél nagyobb számmal tenyésző nemesség, mint mindég készen álló hadi erő által bátorságot szerezhessenek; későbbi időkre nézve pedig azon környülállásban, hogy az Ország nagyobb része Török járom alatt nyögvén, sok ősi székeikből elűzetett nemes familiák, ezen az erős Győri Vár oltalma alatt lévő vidéken kerestek menedéket, a' hol idő jártával jószágokat is szerevén, tökéletesen meghonnosodtak.

De lássuk már most ezeknek folyamatjában magokat a' Megyénket hajdan diszesítő nemes familiákat, 's ugyan mivel bizonyos osztályokba nem vevődhettek, az általnézés könnyebbitése végett, a' betű rendszerint egyben szerkeztetve, mint következik:

I. A b a N e m z e t s é g :

Ezen igaz Magyar eredetű nemzetség tsak annyiból számláltathatik a' hajdani Győr Vármegyei nemzetségek közé, hogy egy 1273 esztendei oklevél szerént Bőös és Alpár nevű, most Poson Vármegyei helységek, akkor még Győr Vármegyéhez tartoztak, és az A b a nemzetségből származó L o t á r d, O m o d é fia tulajdona voltak, ki azokat IV. B é l a Királytól, és annak hitvesétől M á r i á t ó l nyerte, azomban a' nem sokára B é l a és fia I s t v á n között kiütött hazai zendülések ideje alatt újra elvesztette, és tsak az érintett esztendőben E r z s é b e t t ö l, V-dik I s t v á n Király özvegyétől nyerhette vala vissza (Litterae Elisabethae Reginae ddo 3. nonas Decembris 1273. per Ladislaum pridie Calendas Junii 1274. confirmatae, in MSS. Cornidesianis).

Egyébbiránt mikor szakasztódhattak el Győr Vármegyétől az említett helységek, 's ennél fogva mikor szünet légyen meg L o t á r d á g a, melly O m o d é I d a i J á n o s b a n egészen kihalt, megyénekbéli birtokosai közé tartozni, az oklevél és történeti kútfők szűke miatt meg nem határozathatik.

II. A z A l s o k i a k.

Ezek közül ismételtesek a' következők:

L á s z l ó, ki az 1567-dik esztendőből fogva az 1582-ig ditséretesen viselte a' Győr Vármegyei Alispányságot, és Győr városában fekvő, 's a' vár nagyítása alkalmával elbontott Curiájáért más helyet nyert, M a x i m i l i á n Királytól 1567.

G y ö r g y, hihetőleg L á s z l ó testvére. J á n o s és M á r t o n. L á s z l ó fiai; ezek adják

Győr városában az 1589-dik esztendőben. Márton, ki Győr Vármegyei Táblabíró volt, még az 1620-dik esztendőben is élt Bátsán, a' hol valami jószág részetskéje lehetett.

Igen hihető mindazonáltal, hogy ezen familia már régebben is virágzott; a' mit már onnét is lehet következtetni, mivel az Alsoki név, melyet annakelőtte Szent Márton Mező városa viselt, és a' mellyről e' familia neveztetett, a' 16-ik század közepén már tellyesen elvult avúlva.

III. Az Asszonyfalvaiak.

Ezen minden bizonnyal Asszonyfalváról, melly most Asszonyfának hivatik, mint birtokáról nevezett familiának történeteit sűrű homály borítván el, tsak a' következő sovány töredéket terjeszthetjük róla az olvasó elejbe. Az 1362-dik esztendőben említetik Asszonyfalvai Miklós (Nicolaus dictus Nemes de Azzunfalva) mint előkelő megyebéli Nemes) Litterae in merito Controversiae Metalis inter Benedict. Varjou et Nobiles de Kyza d. a. 1362). — Az 1517-dik esztendőben Asszonyfalvai Gáspár iktatik be némelly Asszonyfalvai birtok részekben. Az 1586-dik esztendő körül említetnek Asszonyfalvai Boldizsár és Tamás, az 1592-dik és 1620-dik esztendők között pedig az utóbbinak fia István ki Szapári Istvánnal együtt több rendbéli perekbe volt keveredve szomszédjaival És ebben fogyván el az Asszonyfalvai familia, megyebéli jószágai a' Szapáriakra, mint hihetőleg leányági vérségre szállottak által.

IV. A' Bakótzok.

Ezen familiáé voltak a' még most is e' Megyében fent lévő Alapi puszták, mellyeknek egyike a' mostani Rét Alap, Bakótz Alapnak is neveztetett. Több tagjaib esmérem ugyan, de a' nélkül hogy vérségi egybeköttetésöket izenként meghatározhatnám, minél fogva tsak a' követke-

zendő tökéletlen jegyzeteket adhatom elől róla. Bakótz Imre, a' XVI-dik század elején élvén, az 1505-dik esztendőben perbe idézi Thulay Jánost némelly Szent Péter Alapi Curiáknak elfoglalásáért. Bakótz Orbán az 1580-dik esztendőben ellen mond Bakótz Miklósnak, hogy a' Szent Péter Alapi pusztának egész haszonbérét magának megtartotta. Bakótz Lukátsra az 1583-ban a' Győr Vármegyei Országgyűlési követeknek dijja fejében 50 kis pénzek vettettek ki; ugyan ezen esztendőben Alsó-Alap iránt perlekednek egymással Bakótz Orbán és Miklós; az 1592-dik esztendő közül említetik bizonyos Bakótz Gergely; az 1614-dik esztendőben Bakótz Lőrincz és István és más leányági rokonok részéről is ellenmondás vettetik közbe Bakótz és Rét Alap használása iránt, mellyek a' Győri Nemesség 1611-dik esztendőbeli lajstromának utmutatása szerint már akkor is idegen kezekre szakadtak vala. Ezen ellenmondás megújított az említetteknek nevében az 1622-dik esztendőben, az 1625-ben pedig Bakótz Miklós által; melly idő szakaszon túl már elfogyottnak, vagy legalább megyebéli birtokától végképen el-esettnek vélem ezen familiát, minthogy semmi nemű nyoma már többé elő nem fordul.

V. A' Bakychok.

Az 1522-dik esztendőben II-dik Lajos Magyar Király és Solyman között dühödő háború alatt, hat testvérek, egy előkelő Rátz országi nemes háznak ivadécai Bakych Pál, Péter, Kelemen, Manuel, Dömötör és Mihály, idegenkedvén, a' félhold jármától minden háznépstül által jöttek az akkoron Rátz országban Tomori alatt táborozó Magyar sereghez; kik rettenhetetlen bátorságok által rövid idő múlva olly annyira megkedveltették magokat Lajossal, hogy azokat Magyar nemességgel felruházta,

és Lak nevű jószággal Somogyban megajándékozta, mellyről ezentúl Laki Bakychoknak irák magokat. Ezen megtiszteltetésüket követte nem sokára egy még tetemesebb kegyelem, a' midőn t. i. Bakych Pál az 1626-dik esztendőben, a' Nándor fejérvár feladása miatt haza árulásba esett Hedervári Ferencznek minden szigetközi jószágait is megnyerte Lajos Királytól, melly az arról adott Királyi adomány levél szerint a' következő falukból áll: Ettevény, a' vámmal együtt, Asván két Medve Káró, Szigeth, Dunaszeg, Oltava, 's a' t. (Litterae Regis hujus datae Budae feria 5-a post festum divisionis Apostoli: 1526.) A' szerentsétlen Mohátsi ütközet után, mellyben igen vitézül harczolt, egy ideig Zápolyához állott Bakych Pál, de a' Tokai tsata után tsak hamar elhagyta azt minden testvéreivel, és Ferdinand Királynak hódolt, kinek — a' királyi Testörző Huszárok Fő Kapitányává tétetvén, — ezen időtől fogva hűséges embere volt. Nem tette ugyan ezen lépést minden mellékes haszon keresés nélkül, mert zálogul kikötötte magának a' Győri Várnagyságot, 's a' mi még sokkal többet ért, a' Győri Püspökség nagyobb, az az Györhöz tartozandó részének minden jövedelmeit és tizedeit; mellyeket ezentúl a' Győri Püspökség kormányozójának (Gubernatornak) nevezvén magát, egész haláláig birt, a' nélkül, hogy azért több rendheli irományok bizonyítása szerint *) tsak legkevesebb pénzbeli sommát is adott volna Ferdinandnak. De a' milyen jó vitéz volt

---

*) Quod Ferdinandus — — Rex noster Castrum et locum sedis Episcopatus Ecclesiae Jaurinensis, ipsam Ecclesiam Eppalem Jaurinensem complectente, ipsa sede tunc pastore sive praelato vocante, simul cum ejus pertinentiis Magnifico Dno Paulo Bakych de Lak

az ellenség előtt, olyan nehéz bánásu volt polgári életében, a' mivel nem kevésbé fogyasztotta az amott méltán nyertt borostyánokat. Mert először is; nem elégedvén meg a' Győri Püspökséggel, elfoglalta a' Káptalan jövedelmeit és tizedjeit is; mellyeket nagy nehezen, és tsak két esztendő után a' Káptalannak sanyarú panaszaira, 's az akkori Bétsi Királyi Biztosság parantsolatjára eresztett megint ki a' kezei közül; (Litt. Capit. Poson. super Protestatione Capituli Jauriensis ddo feriae 4. prox. ante festum S. Martini 1530) belé vágott Győr Városa igazaiba is, annak polgárjait a' bormérésben, és más egyéb jussaiban háborgatván; (Mandatum Ferdinandi I. ddo Lintz feria 3. prox. ante festum Bartholomaei 1531) de a' mi több annyira vetemedett, hogy a' Kanonokokat házaikból kizárván, ezeket a' maga hasznára alkalmaztatta, ha pedig zúgolódní mertek, gúnyolva, mintha fogadott emberi volnának mindenfelé küldözgette. Az Uroknak nyomdokaiban jártak, sőt azt kegyetlenségökre nézve sokkal fellyül is haladták felállított tisztjei is. Ugy bizonyítja a' Győri Káptalannak a' Posoni káptalan előtt tett ellenmondása, hogy a' Győri és Sz. Mártoni Alvárnagyok nem tsak a' káptalan jobbágyait mindenektől megfosztani, magoktól a' Törököktől mentten maradt házaikat felgyujtani és feltörni, azokat verni, sebesíteni és tömlöztözni, hanem a' falusi papokat is sartzolni, sőt magoknak a' káptalanbéli Uraknak házaikat kirabolni, 's a' midőn már Bakych Pál maga megfogadta volna a'

Huszarorum suae Mattis Capiteo absque omni onerosa inscriptione ad suae Mattis beneplacitum tempus concessisset, quibusdam suis respectibus et motibus suam Mattem ad id faciendum inducentibus. Litt. Capit. Poson. d. a. 1537.

káptalan jövedelmeinek vissza adását, azt ennek ellenére önnön kényökből hátráltatni, és hosszabb ideig akadályoztatni nem átallották; szóval olly hatalmaskodásoknak és pusztításoknak mentek légyen végére, millyeneket a' felhozott 1550-diki iromány ön kifejezése szerint a' kegyetlen Török sem követett volna el. (easque Cruditates exercent, quas nec Turca immanissimus inferret potentia mediante.)

Nem is tett a' Püspökség jövedelmeinek Bakkich Pál által való bírására nézve változást, hogy 1537-dik esztendőben Ujlaki Ferentz Győri Püspöknek kineveztetett; mert ámbátor ez azoknak vissza adását szünet nélkül szorgalta, sőt Ferdinándnál azt is eszközölte volna ki, hogy Bakych több rendbéli királyi parantsolatok és utóbb Kőszegi Jurisich Miklós és Bornemisza Pál, mint e' végre ki küldött királyi biztosok által arra hathatósan intetett, még sem engedelmeskedett Bakych, és nem akart megkedveltt birtokától addig meg válni, míg Ujlaki más egyéb terhes feltételeken kívül két ezer Magyar forintokat le nem olvasna néki; melyet midőn Ujlaki kerekdeden megtagadna, megmaradt megint minden a' régi állapotban. Pálnak a' szerentsétlen Eszéki hadban még azon esztendőben történt halála után ugy látszik, mintha a' Püspök hozzá jutott volna ugyan megyéjének Győr-höz tartozandó részéhez; a' Szombathelyi Urodlom, és minden ához foglalltt tizedek és jövedelmek mindazonáltal, mellyeket idő közben bizonyos zálog sommában szinte magához huzott vala, még tovább is megmaradtak Pál örököseinél és testvérjénél Péternél. Ezt bizonyítja az 1542-dik esztendei ország Gyűlésnek 48-dik tikkelye, mellyben arra kéri Ferdinándot az Ország Rendei, hogy Bakych Pál örököseit, és Ba-

kych Pétert a' Szombathelyi várra nézve ki elégítse, és azt a' Püspökségnek e'képen vissza szerezzze; — és Ferdinándnak az 1544-dik esztendőben adott levele, mellyben Bakych Péternek az elvesztett Német-Ujvári szinte Szombathelyhez tartozandó tized helyett esztendőnként 200 fkat ígér. — (Schönviesner Historia Sabariensis pag. 283.) A' Hedervári jószágokat sem eresztette ki Péter kezeiből, ámbátor azoknak visszaadására az 1543-dik esztendőben maga a' Király elől ülése alatt Posenban hozatott ítélet által köteleztetett volna; (Litterae Sententionales emanatae Posonii 8-a die feriae 4-ae ante Dominicam Oculi 1543) sőt azon volt, hogy birtok jussait az 1547 dik esztendőben a' sziget közti jószágokra nézve véghez vitt rendes béiktatás által újra meg erősítse; melly után nem csak az 1552-dik esztendő után történt haláláig, a' Hederváriaknak minden némü mozgásaik ellenére ezeknek bírásában megmaradt, hanem azokat maradékaira is által eresztette. Bakych Pálnak Theodora névü felesége, és két leányai voltak Margit és Angelika. Amaz Detrekői Balassa Menyhárthoz; ez előbb Révai Imréhez, ennek halála után pedig Czobor Imréhez ment férjhez. — Bakych Péternek voltak két feleségei, az első Pilisperger Anna Czobor onokája, a' másik pedig Sárkány Orsolya ki az 1582-dik esztendő körül még élt, és 1561-ben 1-ső Ferdinándtól olly forma levelet nyert, melly által Kis Baráti elpusztúlt falujára uj lakosok édesgettetnek az adó alól 6. esztendőre való felszabadulás ígérete mellett; — (Kovachich formulae solemn Styli p. LXXXIII.) és a' következő magzatjai: Anna, Révai Mihály fő Ajtón álló mester hitvесе; és Mihály és Pál mellyeknek egyikétől származott ama Bakych Péter,

ki a' Győr Vármegyei Nemességnek 1611-dik esztendőben készült lajstromában elől jön, 's az 1608-pik: 20-dik és 1625-dik 40-dik törvény tzikelyekben is Forgách Zsuzsával való esetre nézve említetik. És ezeknél, mint közbirtokosoknál találjuk még az 1610. 1617. és 1624. esztendő közül a' Hedervári jószágokat, mellyeket hihetőleg tsak Hedervári István, nemzetsége utolsó sarjadéka keríthetett megint kezeihez.

VI. A' Bán Familia.

Ennek eredetét még eddig ki nem tanulhatam, az mindazonáltal kétségen túl való dolog, hogy a' 14-dik század derekától a' 15-dik századon keresztül egész a' 16-nak kezdetéig ezen Vármegyében virágzott, és jeles jószágokkal birt.

Az első tagja ezen familiának, mellyről bizonyos okleveles nyomot találunk Simon, ki az 1356. és 1363-dik esztendő körül élvén talán egy személy azon Simonnal, ki némelly 1355-dik oklevélben előlfordúl mint Posen Vármegyei fő Ispány, és Mórítz fiának állítatik. Bán nevezete bizonyosan a' Báni hivatalról maradt rá; birtok neve pedig Mórítzhida faluról, mint örökségéről. Ő volt az, kinek a' jegyzett időtájban a' Sz. Mártoni Szerzetet igazgató Sifrid Apát haszon bérben oda engedte Árpás nevű, a' Bakonbéli Apátúrsághoz tartozandó falut, két Bétsi Márkáért (Litterae Nicolai Gara Palatini de a. 1410) Ezen haszon bérlést folytatta János fia is, kinek nevéhez ragasztott „Magister” szó, és az 1402-ki Ország Gyűlésben való megjelenése (Kovachich Supplem: ad Vestig: Comit: p. 1. p. 297) valami hivatal viselésére mutat. Ez az 1410 esztendőben olly szerződésre lépett Mártonnal Bakonbéli Apáttal, hogy a' bétsi Márkáknak rit-

kasága miatt, ezek helyet 5 ftot tiszta aranyban fizessen. Minden szoros lekötelezése mellett mindazonáltal János az 1423-dik esztendőől fogva, és ezen esztendő után nem sokkal halála törtévéen, a' fia Simon is, nem tsak meg nem adták az ígért bért, hanem annyira fakadtak, hogy Árpásnak egy részét Mórithidához foglalták, és ennek egyik utzáját az Árpási határon egész a' Rábtzáig kinyujtották, és a' Rábán való hidat régi helyéből elmozdítván, azt Moritzhidánál vezették által a' vizen; szóval ugy bántak, mintha azon jószág valóságos tulajdonosai lettek volna. Nem boldogulhatván tehát Mihály az akkori Bakonbéli Apát garázdálkodó bérlője ellen, feladta azt Zsiond Királynak, ki épen akkor, 1429-ik esztendőben, Barabas Apostol napján Tata mellett Gyülést tartott a' Komáromi, és Györi Nemességgel. De még akkor sem határozódott el ezen dolog, minthogy Zsigmond azt az ellenfél kifogásai miatt a' Királyi ítélőszékre utasította, melly előtt megint közel hét esztendeig forgott, míglen az 1436-dik esztendőben, időközben Simon is meghalálózván, annak kisdéd fiának Móritznak öreg és gyámattya Dombói György a' kérdéses jószágot olly hozzá adással is, hogy a' legrovidebb idő alatt a' megváltoztatott hidat előbbeni helyén ujonnan felállítani fogja, vissza nem botsátotta volna (Litterae Mathiae de Palotz. d. a. 1430.) A' miként a' Bán Urak emitt a' Bakonbéli Apátúrsággal bántak, olyanoknak mutatták magokat a' Lébenyi Apátúrság iránt is, kitől szinte haszon bérben kifogadták vala annak Rábtza tanya nevezetü halászó helyét, a' Rábtzában, nem messze a' Szendi jószágoktól. Ennek is t. i. a' lekötött bér helyett ugy fizetett a' már fentebb nevezett János, Simon fia, hogy azon tanyát tulajdonává tenni minden módon törekedett. Ke-

resték ugyan jussaikat a' lébenyi Apáturok mindjárt az 1387-dik esztendőben, mellyben t. i. legelőször hátra maradt János a' lekötött bérrel, de minden ellenmondásaikkal, és majd a' Nádorok, majd maga Zsigmond Király előtt tett panaszaiikkal egész az 1432-dik esztendeig még annyira sem boldogultak, hogy a' hatalmaskodó bérloiket igazságtalan birtokukból ki heverhették volna; mint ezt több rendbéli ezen peres állapotban kiadott, és nálam párban találató oklevelek az 1387-dik 1394-dik 1396-dik 1398-dik 1400-dik 1421-dik 1430-dik és 1432-dik esztendőkről nyilván bizonyítják; mellyekből egyszersmind kivilágosodik: hogy már akkor is felváltva majd Moritz hidaiaknak, majd Szendieknek irták magokat a' Bán Urak. —

A' mondott időtől fogva nints semmi nyoma ezen familiának egész 1489-dik esztendeig, mellyben bizonyos Péterre Szendi Bán fiára akadunk, ki sokáig, de végtére szerentsétlenül perelt, szomszédjaival Ennyinghi Török Jánossal és Barabással; mert az ugyan azon esztendőben hozott végső ítélet következésében megfosztatott Sövénház és Ujfalú nevű faluitól, mellyek ezentúl az Ennyinghi Török familia tulajdonává lettek, (*Litterae adjudicatorio - statutorio - reambulatoriae pro parte Joannis et Barnabae Török de Enying, contra Petrum filium Bani de Szend d. a. 1489*).

Bele volt ugyan ezen terhes ítéletbe foglalva magának Szendnek, egy most már csak nevében fent lévő falunak, mellyről ezen későbbi Bánok Szendieknek irák magokat, elítéltetése is; erre mindazonáltal a' végrehajtás, nem tudatik miokból nem terjeszkedvén ki, történt: hogy annak és némelly más közel fekvő jószágainak bírásába még tovább is megmaradt a' nevezett Bán Péter;

sőt a' mi több egy 1536-diki tanu-vallatásból az látszatik kisülni: hogy még a' 16-dik század elején is elfoglalva tartotta a' fentebb érintett Rábtza tanyát, és tsak birói hatalom által kényszerítve bocsátotta azt vissza igazi tulajdonosának, a' Lébenyi Apáturnak *).

Ezentúl már nem fordulván elő ezen familiának emlékezete, azt tartom: hogy az a' nevezett Péterben kihalt, vagy az akkori zavaros időkben jószágaiból kivetköztetvén, más hová szakadt.

VII. A' Beziek.

Noha ezen familiáról még eddig nem találhattam az 1481-dik és 1489-dik esztendőnél régibb oklevélbeli nyomot, még is már sokkal előbb való fentlétét gyanítom. Birtoka volt a' még most is fentálló Bezi helység, mellyről kétségkívül elnevezését is vette: Tagjai közül ismérem a' következendőket: Dömötört, ki az 1450-dik esztendő körül élt, és fiát Lőrintzet, kinek magva szakadása törtévény, birtokát Ratyboseni Trynka János nyerte el Mátyás Királytól az 1481-dik esztendőben. Fent maradt mindazonáltal a' Bezi familiának még egy másik ága, mellynek sarjadékai valának azon három Beziek László, Antal és Péter, kik egy 1489-dik esztendőbeli határozásnál megjelentek mint szomszédok, és István és Pál, kik az 1536-dik

---

*) „Hogy Bán Urak-Lébenyi Apáturtól azon halászó vizeket erővel elakarták foglalni, más neveket is adtának azon vizeknek. és eleget is pörlöttek, de Rábtza tanya az igaz neve, és az egész vizek Lébenyi Apáturnak törvény szerént is adjudikáltattak, magam is biró voltam benne” Fassinio Joannis de Moricz-hida annorum 63. in Litteris Conventus Csornensis d. a. 1536.

esztendő körül éltek. Későbbi történeteiről és elenyészéséről e' familiának, a' kútfők hijánossága miatt nem határozthatik meg semmi.

VIII. A' Czobor Familia.

Ezen Familia, melly a' 15-dik század derekán az eddigi közepszerűségéből felemelkedvén, rövid idő múlva igen fényes poltztot ért, kétségkívül Bakych Pál Angelica nevű leánya után, kit mint Révai Imre özvegyét feleségül vevé, Czobor Imre jutott Győr Vármegyei birtokhoz, jelesen az annak atya által szerzett hajdani Hedervári jószágokban. Más oldalról is, Bakych Péternek Czobor Márton onokájával Pilisperger Annával való egyben kelése által, szoros öszveköttetés szövődött ugyan a' Bakych és Czobor familiák között; de vallyon ennek után is részesültek e' légyen a' Czoborok a' Bakychok jószágaikból? meg nem merem határozni; Nem volt mindazonáltal húzomos, és az 1630-dik esztendőnél sokkal tovább ható megmaradása a' Czoboroknak e' Megyében; mellynél fogva tsak a' következő ezen időszakaszban élő tagjait vonhatják magokra figyelmünket. Márton, az érintett Imre idősebb fia, kinek Imre és Márton nevű fiairól, mint Győr Vármegyei birtokosokról szólnak a' következő kútfők: egy 1607-diki a' Révfalui lakosok ellen intézett letiltás; egy 1610-diki intés: mellynél fogva Czobor Márton Rárói részének vissza eresztését szorgalja; az 1611-diki esztendőben készült lajstroma a' Győr Vármegyei nemességnek, melly nyilván emlékezik Czobor Imréről és Mártonról; egy 1617-ki Czobor Imre által, valamelly Nyáradi szökevény jobbágya vissza tartóztatása ellen szegezett ellenmondás; és egy 1624-ki zálog levél, mellynek

'erejével Czobor Márton elzalogosítja Kisbaráti birtok részét. Későbbben már alig fordul elő e' familia' emlékezete, a' miből nyilván azt kell következtetnünk, hogy az 1630-dik és 1640-dik esztendőök között, az annak kezein lévő jószágok megint a' Hederváriakhoz vissza kerültek légyen; a' mint valójában az 1642-dik esztendőben már Hedervári Istvánt találjuk Kisbarátinak birásában, ki egyéb iránt sem ereszthette volna által leányára, Vitzai János hitvesére, nemzetségének hajdani, és csak ideig idegen kezekre jutott jószágait, ha azokat előbb ezektől vissza nem szerezte volna. Azóta már egészen elfogyott ezen ditső familia Czobor Józsefben, a' híres Czobor Markus Generalis fiában.

IX. A' Dótziaik.

Hogy ezen Erdélyből Magyar országra szakadt familiának a' 15-dik század közepe körül birtoka volt e' Vármegyében azon 1485-diki oklevélből bizonyodik bé, mellyben Dótz Orbán akkori Győri Püspök és testvérjei, Hedervári Miklóssal és gyermekeivel olly eggyeségre léptek, hogy a' Dótz familiának magva szakadtával annak Győr Vármegyei jószágai, úgy mint: Nyárad, Kis-Szap, és Radván Hedervári a és maradékira; ellenben ha ez kihalna, jószágai a' Dótziaakra háramoljanak; a' miből, valamint Dótz Orbánnak még most is a' Visegrádi várban látható tzimmerének a' Hederváriakéval való hasonlatosságából, azt következtetem: hogy a' Dótziaik leányágbéli rokonságban lehettek a' Hederváriakkal. Ezen familiának leghiresebb tagja volt azon már fentebb magasztalt, mind elmébéli tehetségeire, mind erköltsére nézve Hazánk legnagyobb férjfiái közé

számláltatható Orbán, Dótzai Fülöp fia, ki mint Pétsi Prépost megkedveltetvén magát I-ső Mátyás Királlyal, Fő-kintstárnoknak, és az 1481-dik esztendőben Győri Püspöknek nevezetett; utóbb pedig Bétsi Püspökké, Királyi Helytartóvá, és az 1481-dik esztendőben Egri Püspökké lett; melly hivatalban az 1493-dik esztendőben elhat. Ezentúl a' Dótzai familia azon ágának kezein látjuk annak megyebéli jószágait, melly Lypche nevezetű Zólyom Vármegyei örökös birtokáról Lypcheinek nevezetett, 's jelesen a' következő tagokból állott: Dámiánból, ki a' XVI. század elején élt, és Margit feleségével egy fiát nemzett Jánost, ki nevezett annyával az 1535-dik esztendő körül elakarta adni Szent Vidi Megyebéli jószágát; egy másik Jánosból az említett János fiából, ki Istvánfi Miklós leányát Orsolyát vette el feleségül, és az 1588-dik esztendő körül mondott ipával, és a' Dersfiakkal közösen bírta Radvánt; még is ennek fiából Miklósból, kinek az 1628-dik esztendő előtt magtalan elkellett halnia, mint hogy ugyan azon esztendőben Kubini Magdolna, már özvegynek neveztetik; és ugyan annak leányából Erzsébetből, Báró Malakótzai hitveséből; ki után nem találhattam már többé a' Lipcheiek és Dótzaiak e' megyében lévő birtokának nyomára.

X. Geur Nemzetség.

Erről mint hajdan Győr Vármegyében letelepedetről, az okleveles és történeti segedelmek nem léte miatt, tsak a' következő kevés jegyzeteket gyűjthettem össze. II-dik Andrásnak 1221-ki oklevelében, mellyben némelly jótévéknek a' Szent Mártoni Klastromnak tett adományaik megerősitetnek, említés tétetik egy Geurról

Genreus fiáról, ki annyával együtt megajándékozta a' tiszelt Klástromot. IV. Lászlónak 1284-diki a' Baloniak számára adott levelében pedig fordul elől Pongrátz a' Geur nemzetségből (Nobilis vir Pancratius de genere Geur) kiről annál fogva, mivel királyi embernek vagyon kinevezve, azon Baloniaknak ajándékozott föld megtekintésére és általadására, bizonyos: hogy Győr Vármegyében birtokos volt, minthogy törvényesen bévett szokás Országunkban, az olyan foglalatosságokat csak kebelbéli földes urakra bizni. (Litterae Ladislai IV. datae per manus Ven. patris Thomae Varadiensis Episcopi, et Cancellarii. A. 1284. IX. Calend. Maii, Regni autem 12-o) A' XIV. század közepén a' Dersfiak a' Geur nemzetség tagadhatatlan ivadéakai említetnek mint Chechun (Tsétsény) Tünnün (Tényő) és némelly Echi (Étsi) részek tulajdonosai (Litterae metales Capituli Poseniensis, quoad possessionem Nyúl d. a. 1348.) sőt még a' 1588-dik és 1611-dik esztendő körül is találhatni a' Dersfi familia egyik tagjára Istvánra, a' megyénk Naggyai között, ki mindazonáltal már nem az előbb nevezett jószágokat, hanem Radvánt és némelly más, hihetőleg Dótziaak jussait birta közösen Istvánfi Miklóssal (Registrum Nobilitatis Jaurinensis d. a. 1611).

XI. Heder Nemzetség.

Ezen felette régi jövevény Nemzetség származik Heder és Volfger, Hennebergi Német országi Grófoktól, kik 40 fegyveresektől kérésre Magyar országba költözködvén, nem csak kedvesen fogadtattak, hanem örök szállásul is nyerték a' Kitseni hegyet, és a' Győr mellett lévő szigetet, a' hol Heder magának várt készíttetett, melly ezentúl a' nemzetsége állandó székévé, és

jóságai fő helyévé lett. (Heinrichs von Muglen Chronik, in Kovachich Sammlung p. 25). A Bétsi képes Kronika Geyza Vezér országlására teszi eme hősöknek Magyar országra való jöttöket; (Swandtner SS. Rex. Hung. in fol. P 1. pag. 86). Katona mindazonáltal. (Hist. Crit. T. IV. p. 666) egy. 1157-ki oklevélben gyökerezvén magát, mellyben Valfer Gróf azt vallja: hogy Quyzin nevű magános helyen monostort építtetett, azt tartja: hogy nem Geyza Vezér, hanem II. Geyza Király alatt, következőleg az 1143-dik és az említett 1157-dik esztendő között történt légyen ezen béköltözés. Megvallom, hogy ezen állítás első tekintetre igen velősnek látszik, de mind a' mellett még sem bir annyi erővel, hogy a' Bétsi Kronika előadását miatta egészen elvessük; kivált midőn azon Volfgernek, mellyről a' Bétsi Kronika szól, II. Geyzával való egykorúsága egy másik oklevél által igen kétségessé tétetnék. II. András Király t. i. a' Lébenyi Klastromnak Phoc és Chepár Heder Nemzetségbéli Fő nemesek által történt felállítását megerősítő 1208-diki oklevelében nyilván e'képen szól: „Villa „Lihyn, in qua ipsum monasterium est fundatum, „quondam fuit duorum a. . . suis pertinentiis „Alexandri et Seraphini Comitum, ex „quorum genere jam fati fideles nostri „(nimirum Phoc et Chepan) descenderunt; „quibus defunctis in regiam manum devoluta, a „pluribus extraneis et successive tum „ex donatione regia, tum etiam em- „tionis titulo multis temporibus est „possessa, postremo vero rursus.. Regiam „devoluta, et aliquamdiu a nostris „antecessoribus Inclytæ recordati- „onis — patre v. l. nostro Rege Bela, „ac fratre nostro Emerico est posses-

„sa, quam post decessum ejusdem Patris nostri, praefatus frater noster praedictis fidelibus nostris... reddere potius maluit etc.” — Ezen hiteles előladásból azt kell következtetnünk; hogy az említett Sándor és Seraphin Grófok sokkal előbb, t. i. a' XII-dik század elején, vagy még korábban is éltek, egy még csak az 1143-ik és 1157-dik esztendő között béköltözött törsoéktől pedig általgján fogva nem származhattak; mint-hogy azon alig 13 esztendőkre nyúló időköze, melly II. Ge y z a halálától III. Béla országglása kezdetéig elfolyt, nem férhetne azon kifejezés a' pluribus extraneis multis temporibus „est possessa”. Ide járul még ezen felyül az: hogy azon Heyndricus vagy Heidericus nevű Királybirája, kit Katona a' Bétsi Kronika Hedrikjének gondol, már II. Béla alatt, az 1135-dik esztendőben, mint Soproni Fő Ispány előfordul, 's tehát a' még csak 8 esztendővel későbbben uralkodni kezdő II. Ge y z a alatt az Országba költözöttnek nem mondathatik; sőt a' mi több: hogy Katona Hypothesisének elfogadása esetére kéntelenek volnánk egyszer'smind azt is megengedni; hogy az 1143-dik esztendőtől fogva, ha t. i. mindjárt akkor történt volna Hedrik és Volfgger béköltözése, — az 1180-dik esztendeig, mellyben t. i. a' Heder nemzetség egyik ivadékát Saul t, már mint Fő Kantzellárt találjuk, és tehát egy alig 37 esztendőt tévő idő szakasz alatt, — a' Heder Nemzetség már a' negyedik izig haladott légyen; minthogy oklevelekből bėbizonyított igazság: hogy Saulnak István atya, és Maurus nagy atya volt, kinek tehát Hedrik fiának kellett volna lennie; a' mit bizonyára a' természet közönséges rendével való meg egyeztetősége miatt fel sem is tehetünk. Én tehát ezen különböző vélemények megegyeztetésére mind ad-

dig, míg ujabbán feltalálendő történeti, vagy oklevélbeli kútfők e' részben nagyobb világosságot nem fognak nyújtani, azt gondolom leghihe-
tőbbnek, és tehát el is fogadhatónak: hogy a' Bétsi Kronika szerkeztetője a' H e d e r nemzetségről való irrtában, ugyan igazán állítja: hogy annak törzsöke H e d e r, V o l f g e r testvérjével G e y z a V e z é r alatt jött bé Magyar országba; a' mennyire mindazonáltal azt is beszélené: hogy V o l f g e r a' Kisceni Monostort felállította, a' későbbi, t. i. az 1157-dik esztendő közül élő V a l f e r t a' régi V o l f g e r r e l ö s z v e k e v e r i, és hibásan tulajdonít neki olyt, a' mi amannak tette volt.

Az említett eleik által szerzett nagy hírt és birtokot mind inkább inkább nevelték maradékaik, oly annyira, hogy ezen nemzetség nem sokára a' leghatalmasabb honni nemzetségekkel mérkőzhetett, és virágzásának déli pontjában Győr, Fejér, Veszprém, Tolna, Sümegh, Poséga, Komárom, Moson, Poson, Vas, Pilis, Nyitra, Baranya Szörény, és sok más Vármegyékben jeles jószágokat birt. A' nevezetes tagok, mellyekkel ezen familia fentlétének utolsó idejéig szakadatlan bővelkedett, oly számosak, hogy azok közül ezen Értekezés szűk köréhez mérsékelve, csak a' legtündöklőbbeket érinthetjük meg röviden e'képen:

Sándor és Seraphin a' XII-dik század elején; kiknek halálok után, nem tudatik mi okért, megint királyi kezekre vissza szált Libyn, (Lébeny) némelly más jószágokkal együtt.

S a u l, I s t v á n fia, Fő Kancellár, az 1180-dik és 1185-dik esztendő körül, Csanádi Püspök, az 1187-dik esztendőtől fogva, az 1191-dikig, mellyben a' Kalotsai Érsekségre emeltetett, mint millyen meghalálozott az 1202-dik esztendőben.

Ditséretére elegendő leszen II. András Királynak, kit bizonyára ezen Imre bátyjához holtá napjáig hűséges férjfiu eránt részre hajlónak nem vélhetünk, — felőle egy 1208-diki levélben hozott következő itétetét említeni: „qui (Saul) „apud Deum et homines Sanctae et innocentis „vitae merito exstitit commendandus.”

Sándor Saul testvérje, ki a' Gubaseli ütközetben mutatott bátor elszánásáért, Imre Királytól nyerte Bán és Sason nevű helységeket, és legelső talpkövet vetetté a' Lébenyi Monostornak.

Chepan és Phoc, Maurus és György mindnyájon szinte Saul testvérei; kik közül a' két első egymásután viselték a' Nádor Ispánságot, és Maurus fiával Istvánnal együtt alították fel, és más atyafiaik, ugymint: Pongrátz, és Ján hozzá járulásával szép jószágokkal gazdagították a' Lébenyi Apáturságot, Moson Vármegyében, a' Sz. Benedek szerzetesei számára; mint ezt II. Andrásnak 1208-ki helyben hagyó levele bizonyítja.

Vialka Dienes (I.) ki szinte Nádor Ispány volt II-dik András alatt, mint millyen az Esztergami Érsektől, midőn az 1232-dik esztendőben az egész Országot az Anyaszentegyházból kitiltaná, vétkeiért különösen kiátkoztatott, és ezen kiátkozás megszüntetése végett András által Simon (Simon Latinus) Győri Fő Ispánnal Rómába küldetett; Bélának az országláshoz jöttekor mindazonáltal többféle reá gyanított tsinjaiért szeme világától megfosztatott.

Dienes (II.) a' fent említett Dienes fia, Tárnok Mester, és Erdélyi Vajda volt II-dik András alatt; IV-dik Béla alatt pedig az 1238-dik esztendő körül emeltetett a' Nádor Ispánságra.

Hedrik (II) Győr Vármegyei Fő Ispány az 1223-dik esztendőől fogva az 1231-dik.

Lőrintz (I) vagy a' mint másképp nevezett Póth Mosoni Fő Ispány, Erdélyi vajda, Tárnok mester, és utóbb Nádor Ispány is volt. IV. Béla alatt. Az Oroszok, Austriaiak, Tsehek és Bolgárok ellen folyt hadakban igen bajnokul vitézkedett.

Kemén (II) Lőrintz fia, Fő pohárnokságot viselt IV László és III. András idejében, melly utóbbinak kivált igen hiv embere volt, és tetemes szolgálatoakat is tett.

Lőrintz (II) ki az 1322-dik esztendő körül élt, és törzsöke lett a' hires Ujlaki familiának.

Deseu, ki az 1330-dik esztendőben Károly Királyt a' maga élete kotzkáztatásával kiszabadította az ellenség kezei közül.

Miklós (II) Győr Vármegyei Fő Ispány, az 1356-dik esztendő körül.

Miklós (III) ki Konthnak is hivattatott; több Vármegyék fő Ispánya, fő pohárnok, Erdélyi Vajda, és Nádor Ispány volt 1-ső Lajos Király idejében, ki őtet a' Nápolyi háboruban fővezérségre is méltóztatta; halála történt az 1367-dik esztendőben.

István (II) Miklós Nádor Ispány onokája, bátor szivü vitéz volt, hírét mindazonáltal nagyon meghomályosította a' Mária Királyné ellen lázzadókhöz való pártolása által, melly hűségtelenségét utóbb, Zsigmond Király alatt, az 1393-dik esztendőben életével fizette meg.

Heder (III) kinek Jakab nevü fia az 1409-ki Ország Gyűlésen egybe gyűltt Ország rendei között jelenik meg (Kovachich Vestig. Comit. T. 1. p. 298.)

Lőrintz, (III) Miklósnek a' Győri fő Ispánnak onokája; fő Lovász Mester volt Zsig-

mond Király alatt, ki igen nagy hasznát vette mindennemű igyekezeteiben, magával el is vitte a' Basiliai Gyűlésre, és az 1437-dik esztendőben Nádor Ispányságra emelte. — Ezen hivatalt még a' három következő Királyok alatt is folytatván, nagy tekintetét és nevét valamennyire tsorbitotta a' nagy Hunyadi János ellen való álnok és alatsony fullázkodásai és törekedései által.

Imre (I) Lőrintz fia, Matsói Bán volt, az 1450-dik esztendő körül.

László (II) Lőrintz fia; Egri Püspök lett az 1447-dik esztendőben; melly hivatalban az 1468-ki esztendőben halt el.

Miklós (IV) szinte Lőrintz fia, az 1491-dik esztendőben új adományt nyert Ulászlótól maga és fiai Lőrintz és Ferentz részére. Ez vala az, ki az 1485-dik esztendőben Dótzsi Orbánnal olly egyességre lépett, mellyben a' költsönös örökösödést állapították meg familiáik között. Fia, a' nevezett Ferentz az 1500-dik esztendőben zálogosította el minden jószágait sógorának Rozgonyi Istvánnak 2000 aranyokban.

Ferentz (II) Osvát fia. Ez adta fel az 1521-dik esztendőben mint Nádor fejérvári Bán a' Kereszténységnek ezen védfalát a' Törököknek melly tettéért II Lajos által minden jószágaitól megfosztatott, és számkivetésbe küldetett. Törekedtek ugyan barátjai őtet megint az Országba vissza hozni, és elvesztett jószágaira, mellyeket a' Király Bakych Pálnak ajándékozott vala, segíteni; de sikeretlenül. Vagyon róla egy 1521-diki oklevelünk, melly szerint Nádor Fejérvár szükségeire és Zsoldosainak kielégítésére testvérjétől Istvántól 4000 ftokat költsönözvén, ezeknek fejében által adja annak minden Sziget közti jószágait, olly formán; hogy ez, ha ő az ellen-

ség előtt elesnék, tüstént mint tulajdonos azokat elfoglalhassa.

István (III) a' Bán testvérje, Győr Vármegyei Al-Ispány, Zápolya János buzgó követője; ez egy 1519-ki oklevél szerint Ujlaki Lőrincz, Nádor Ispány előtt 3000 ftokban elzálogosította Akosházi Sárkán Ambrusnak Bodakot, Ásvánt, és Kis Barátit, Győr Vármegyében.

Lőrincz (V) és György (II) István fiai, ezek nyertek ugyan az 1543-dik esztendőben kedvező ítéletet Bakych Péter ellen, bátyók Hedervári Ferentz szigetközi jószágai iránt, de minthogy ennek ellenére is vissza tartotta Bakych Péter az örökjöket, kéntelenek voltak azt több sikertelen sürgetéseik után egészen oda hagyni.

István (IV) Lőrincz (V) fia, élt a' XVI század másik felében.

Imre (II) annak egyik magtalan fia.

István (V) szinte IV. István fia; ki a' XVII század elején élvén, az 1607-dik esztendőben Győr Vármegye nevével jelent meg az ország Gyűlésén, és két leányon kívül két fiat hagyott, ugymint:

Jánost (V) ki utóbb Zirtzi Apát, és Scopi Püspök lett, és az 1662-dik esztendőben elhalt, és

Istvánt (VI) ki Eszterházi Erzsébettel háromgyermeket nemzett: Lőrinczet (VI) Katalint és Ilonát, és az 1650-dik esztendő körül meghalálozott, minekutánna nemzetségének jószágait, mellyek Hedervári Ferentz hazaárulása következtében idegen kezekre jutottak, nagyobb részben megint vissza szerezte volna. Lőrincz nevű fia is ifju korában, nem sokára atya után elhalván, és így e' híres nemzetség

férjfi ága végképen elfogyván, Ilona pedig szinte korán meghalálózván, az egy Katalin maradt fent, ki Lósi Vitzai Jánoshoz került férjnek, és nemzetsége ősi jószágaira nézve, az ő személyére és maradékaira való kiterjesztését megnyervén, a' nevezett férje familiájához hozta azokat.

XII Az Istvánfiak.

Ámbátor ezen familiának csak egy tagjáról mutathatjuk meg, hogy a' megyebéli birtokosok közé tartozott, de minthogy ezen egyes tag a' híres Istvánfi Miklós, Hazánk ditsőült Liviusa volt, nem kételkedtem viszontagságairól, a' mennyiben a' mi tárgyunkhoz tartozandók, szinte különös fejezetben emlékezni. Istvánfi Miklós attyának tétetik Pál, nagy attyának pedig István, kikről vallyon Győr Vármegyében birtak e' jószágokat? mint fellebb mondám, a' nyomok nem léteben nem lehet semmit meghatározni. Miklós ellenben már az 1588-dik esztendőben fordul elől mint Radván és Szent Vid megyebéli jószágok közbirtokosa; mellyek minthogy a' 15-század végével, sőt még későbbben is a' Nagy Lutsei Dótzsi, avagy mint másképp neveztetett, Lypchei familia tulajdona voltak, úgy tartom: hogy az Istvánfiak leányági rokonságba keveredvén emezekkel, ennek utján is jutottak légyen azon jószágokhoz. Megmaradt ezen birtokában Miklós egész holtta napjáig, mint ezt a' Győri Nemességnek 1611-dik lajstróma, és ugyan azon jószágoknak örökösseire való által eresztése bizonyítja. Nem maradván t. i. férjfi magzatja, érdeimei tekintetéből, ellenségei agyarkodásai ellen is, megnyeré Rudolf Királytól az Örökösödésnek három leányaira, Évára Draskovits János; Orsolyára Lypchei János; és

Jiatalinra Keglevich György hitveseikre való kiterjesztését; mellynek következtésében az érintett lajstrom, és más hiteles irományok bizonyítása szerint Éva és Orsolya tulajdonává lettek ugyan a' megyebéli jószágai, de nagyon rövid ideig; mert alig is mulván el egynehány esztendők, már jobbára idegen kezekben találhatni azokat.

XIII. A' Kanisaiak.

A' Kanisai familia azon igen hatalmas, de szerfelett nyughatatlan Osl nemzetségből veszi eredetét, melly a' XIII. század közepétől egész I-ső Károly idejéig, fejedelmi hatalommal uraszkodott Szala, Vas, Sopron és Moson Vármegyékben, és nem tsak maga szakálára külső Fejedelmek ellen hadat indítani, hanem önnön koronás királyai ellen kikelni vakmerősködött; miglen I. Károly hatalmát meg nem törte, és engedelmre vissza nem hozta volna. Azok közül, kik ekkor felkenettetett Fejedelmeknek kényszerítve hódoltak, volt Lőrincz is, Osl Henrik fia, ki mindazonáltal ezen időtől fogva igen hívnek mutatta magát Károly iránt, és nem tsak megfélejtette, evvel előbbeni tsinjeit, hanem érdemei által olly kedves lón előtte, hogy Kanisa várral is megajándékoztatnék; mellytől ezentúl vévén nevét törzsöske lett a' híres Kanisai familiának.

Ennek fiától Jánostól való onokája István volt az, ki ezen familia közül az eddig ismért oklevelek szerint legelőször birtokot szerzett e' Vármegyében, még kora ifjuságában kísérelője lévén t. i. Erzsébet és Mária Királynéknak 1386-ik esztendőben Horváth országba szerentsétlenül vett utjokban, és maga is fogságba esvén, mellyből tsak egy esztendő mulva szabadulhatott ki, ezen alkalommal mutatott hűségéért Mária Királyné

által Győr Vármegyében fekvő, és eddig a Gesztesi várhoz tartozandó Baráthi helységgel jutalmaztatott meg, (Litterae Mariae Reginae ddo feriae 3 ante fest. B. Laurentii 1387.) mellybe az ő rende szerint, a Győri Káptalan által belé is iktatott. A Székelyek Fő Ispánya, Fő-Ajtón álló mester, és Zsigmond Király kedves embere volt, kitől érdemeiért sok szép jószágokat is nyert, kivált Sopron Vármegyében. Egyetlen egy fia volt László, ki még az 1452. esztendő körül viselte a Soproni Fő-Ispánságot, és mag nélkül elhalt. Ezután egész a 15-dik század utolsó tizedjéig nem találjuk nyomát e' familiának a mi Megyénkben; erről az időről t. i. tanuljuk Zsigmond Pétsi Püspöknek az 1494. és 1495-dik esztendőkkben az Ország jövedelmeiről és kiadásairól vezetett számadásából: hogy a Kanisaiak jószágaiból Győr Vármegyében 47 forintok fizetetlen maradtak légyen, (Engel's Geschichte des Ungarischen Reichs in 4-to Halle 1797. 1. Bd.) azon kívül vagynak leveleink, mellyek azt bizonyítják: hogy Kanisai Miklósnak volt Tárnok Mesternek és Soproni Fő-Ispánynak ága, úgymint annak két fiaitól Lászlótól és Miklóstól származott onokái László János, és István. Lászlónak; és György és János Miklósnak fiai birták Ikrén nevű falut, most már pusztát, és Rába Szent Mihályt Győr Vármegyében. Nagy nyughatatlanságban lehettek szomszédjaikkal, a mindég házsártoskodó Póki Péterrel és Antallal, kik először is az 1493-dik esztendőben perrel támadták meg Kanisai Lászlót és Györgyöt azon örvel, mintha ezek Mérgeesen hatalmaskodást elkövettek volna; négy esztendővel utóbb pedig 1497-ikben már négy Kanisai ellen, úgymint László, György, János, és István ellen fordultak szint olyan szín

alatt, mely pert Péki Boldizsár, Antal fia még az 1503. esztendőben is folytatott. Ezen Kanisaiak mindnyájan nagy emberek voltak: László az Erdélyi Vajdának Lászlónak fia Mátyás Király alatt igen megkülömböztette magát, ennek halála után ugyan Maximilián Császár részére állott, de utóbb megint vissza tért Ulászlóhoz, ki őtet Horvát országi Bánságra emelte. Ennek testvérje István Fő Pohárnok volt 1498-dik esztendőben. Miklós fiai közül György Fő Pohárnok, és két ízben Horvát országi Bán volt; János nagy hatalmát és tekintetét pedig abból vehetni ki, hogy Sopron Vármegye a' Kurutzoktól való félelme miatt Fő Kapitányának választotta, és magát egészen oltalma és hatalma alá adta. (Litterae Nobilium Comitatus Soproniensis ddo Csepreg, Dominica prox. ante festum B. M. Virg. 1514. in MSS. Georg. Pray Tom. D. 54 Nro 85) ámbátor pedig oly nagy számmal volt a' Kanisai familia, még is hirtelen egészen kihalt, minthogy László fiai mindnyájon örökös nélkül maradtak, Györgynek egyetlen egy fia pedig László csak egy leány magzatot Orsolyát hagyott maga után, Ferentz nevű fia korán elhalván. Ezen Lászlóról, ki Vas Vármegyei Fő Ispán és Országbirája is volt, még az megjegyzésre méltó; hogy Győr Vármegyei birtoka iránt sok perei voltak a' Győri Káptalannal és Püspökséggel; ezt bizonyítván két rendbéli levelek, mellyeknek egyikében 1510-ben II. Lajos Király azt parantsolja, a' Győri Káptalannak, hogy a' közte és Kanisai László között felforgó állapot megbírálása végett állítsa elől tanúit, és választott biráit; másikában pedig ugyan azon Kanisai László biróiképe in-teti a' Győri Püspököt, hogy Ikrénnek, Sz. Mihálynak, és némelly Sopron Vármegyei jóságok-

nak felét, mellyet zálogba tartana vissza adja. Lászlónak emint nevezett leánya Orsolya I-ső Ferdinánd által nemzetsége ősi jószágai-ban megerősítvén, és a' Nagy Nádasdi Tamáshoz menvén férjnek, ehhez hozta mind azokat, a' mint az ő helyén bővebben elő adódni fog.

XIV. A' Korontzóiak.

A' Korontzói familiáról a' XV. századnál régibb okleveles kút-főt ugyan nem találtam; mindazonáltal nem kételkedem: hogy már előbb fent volt, és Korontzónak nagyobb részét birta légyen, mellyről kétségkívül nevét is vette. Tagjai közül, ismérjük e' következendőket: Korontzói Sebestyént, ki Győr Vármegye részéről még három társokkal jelent meg az 1447-ki Ország-gyűlésen. Györgyöt, Gergelyt, és Istvánt, kik az 1448-dik esztendő körül éltek, egy másik Györgyöt, kinek emlékezetét némelly 1481-ki és 1495-ki levélben találtam; Jóbót és Jánost, kiktől 1510, és 1517-ki irományok emlékeznek, Tamást, ki némelly 1582-diki kútfőben neveztetik, és Menyhártot, kit a' Győri nemességnek 1583-ki lajstroma, és egy 1590-ki esztendei béiktató levél emleget azon hozzá adással: hogy máskép Noszlopinak is mondatott. — Utóbbi sorsáról, valamint kihalása idejéről és módjáról, a' kútfők fogyatkozása miatt nem határozhatok meg semmit.

XV. A' Martzalthöviek.

A' Martzalthöviek kétségkívül a' hasonló nevezetű Veszprém Vármegyei helységről vették nevezetöket. Birtak mindazonáltal Győr Vármegyében is szép jószágokat, jelesen Malomsokat, és Zerechenen, Gyömörön és Nagy és Kis Pétzen. Kútfőinknek hiányos volta miatt mind-

azonáltal ezen familiának csak következő tagjairól emlékezhetünk: Miklósról ki az 1400, és 1401-dik esztendőben a' fényes Nádor Ispányi hivatalt viselvén, fő élesztője volt az akkori veszedelmes lázzadásnak, és Zsigmond Királynak a' Siklósi várba lett elzárattatásának, melly tettéért a' Király, megszabadulása után a' hivatalától megfosztotta, és azt Gara Miklósnak adta. Egyed Mesterről, ki feleségével Apolloniával zálogban vevé Poki Ferentztől az 1410 esztendőben Iszkáznak, az 1413-ban pedig Tétnek felét; Miklósról, ki az 1404. esztendő előtt Zápolya Istvánnak Ugodi Várnagya volt; Györgyről, ki mint Turi György egyik leányának Katalinnak férje az 1574-dikben nyere a' Gyömörői Nagy és Kis Pértzi birtok részeket, és az 1583-dik esztendőben Győr Vármegye részéről 80 kispénz napi jutalommal Országgyűlési Követnek választatott; és Miklósról, ki a' Veszprém Vármegyei Al-Ispánságot is viselte az 1610 és 1611-dik esztendő körül, és 1609-ben Győr Vármegye nevével az Ország-gyűlésre küldetett, olly hatalommal, hogy a' másik követ társát maga választhassa, az 1625-dik esztendőben pedig újra ezen Vármegye által az akkori Országgyűlésre követnek kineveztetett. Utóbbi viszonyosságairól, valamint arról is: vallyon már ő benne, vagy mikor szüntek meg légyen a' Martzalt hōviek megyénk birtokosai lenni, nem állíthatok semmit.

XVI. A' Mérgesek.

E' familiának Miklósnál régibb törökére még nem akadhattam, ki az 1410. esztendő körül élt, Mérgesi köz birtokos volt, és egy fiat nemzett Pétert, a'vagy Petőt, ki első felesége Erzsébet Poki Ferentz leánya után a' Poki

jószágokban is részes lett, és evvel három fiat, Pétert, Jakabot, és Mátyást, második feleségével Katalinnal pedig még egy fiat Ferentzet nemzett. Mind ezeknek egyéb viszonytagságaikról csak a' következő töredék ismereteink vagynak az 1436-dik esztendőben Péter, Jakab, és Mátyás fiai által eltiltatik Mérges Péter Ond, Zaka, Daniel - Czenk, Agyagos és Hidvég Chalád Sopron Vármegyei helységeknek elidegenítésétől : az 1458-dik esztendőben szint ezen Péter, hitvesével Katalinnal és fiaival Jakabbal, Péterrel és Ferentzel Mérgesről Pokbavett utján, Laki Katzor György által utonálló módjára megtámadtatik, több hozzá valóival megsebesítetik, és 1400 arany forintra menő kárba döntetik; ugyan ezen esztendőben eladja Mátyás mindennemű jószág részeit Győr, Veszprém, Sopron, és Esztergam Vármegyében Laki Katzor Györgynek 1000 arany forintokért; 1463-ban pedig Péternek hasonló nevű fia eladja a' Szent Györgyi Grófoknak Mérgesi, Uthali, Réthi, és Poki birtok részeit. Ezen időn túl, a' kútfők nem léte miatt, nem folytathatom a' Mérgesek viszonytagságait, ámbátor azon környülállás által, hogy még a' Poki familiáról, mellyel minden időben olly szoros öszve köttetésben találjuk a' Mérgeseket, kezeim között lévő számos irományokban sem fordul többé elől emezeknek, mint különös familiának emlékezete, igen hihetővé tétetik: hogy azok a' 15-dik század vége felé tellyesen elfogytak légyen.

XVII. Nádasd Nemzetség.

A' Nádasd nemzetséget némelleyek egy állítólag még Sz. István Király alatt Angoly országból ide szakadt hőstől származtatják; én mind-

azonáltal inkább azt hiszem, hogy igaz Magyar eredetű, és azon 108 gyökeres régi nemzetségek közül legyen, mellyek Árpáddal jöttek ezen országba, a' miben T. Horvát István Ur is a' magyar nemzetségekről kiadott híres munkájában megegyez. Ezen nagy nemzetségnek mostan diszlő ágainak legrégibb, oklevelekből megmutatható törsoke volt Nádasd Csopon, kinek három fiai voltak, ugymint: Lőrincz, Andronik, és András; Lőrincztől vezetetik le a' Gerssei Pető familia; Andrásnak pedig maradtak három fiai: László, Dienes, és András, kik közül a' két első a' pártütő Ost János által háznépestül kegyetlenül megöldököltettek, úgy hogy csak Lászlónak kised leánykáját Margitot menthette meg dajkája az övéinek szomorú sorsától; András pedig egy fiát nemzett Tamást, kitől izről izre származtanak a' mostani Nádasdiak. — Lászlónak említett leánya Margit, utóbb Magyar Pálhoz ment férjhez, és mind atya, mind férje érdemeinek tekintetéből azt nyere Károly Roberttől, és utóbb annak fiától is Lajostól, hogy ötöt az atyai ősi jószágában örökösödni engedték. Az e' szerint, reája szállott jószágok között volt Nagy Échnek és Pázmádnak, két Győr Vármegyei helységeknek nagy része is, mellyet egynehány esztendő után özvegységre jutván, mint igen istenes, és ájtatos személy, a' maga, urának, gyermekeinek, és némelly rokonjainak üdvösségéért, az általa még az 1359-dik esztendő előtt egyik jószágában Pápótzon felállított, és szép vagyonnal gazdagított, és a' Sz. Üdvezítőről nevezett Prépostságnak, és szinte ott lévő Augustinusok klastromának oda ajándékozott, és halála közelítvén, az 1371-dik esztendei Julius hava 22-kén tett végső intézetében is ezeknek megerősítőleg

rendelt. Minthogy pedig érintett Testamentomban is világosan megvallja; hogy ezen két birtok részek a' többi oda ajándékozott jószágokkal együtt ősi Királyi Kegyelemből magára is kiterjesztett jószágai közül valók legyenek, annál fogva bizonyos: hogy a' Nádasd nemzetség már sokkal előbb is birtokkal bővelkedett légyen e' Vármegyében. Margitnak Magyar Pállal való házasságából két gyermekei maradtak László és Erzsébet, kikből utóbb mi lett nem tudom. Azt sem határozhatom meg, hogy a' mondottakon kívül, és későbbben a' 10-dik századig birt e' a' Nádasd nemzetség Győr Vármegyében valamit? ámbátor amaz igen hihető azon körülállásból: hogy az 1366-dik esztendő körül Gerssei Pető Jánost, ki mint fentebb elől adatott szinte a' Nádasd nemzetségből vette eredetét, találjuk mint Győr Vármegyei fő Ispányt.

A' 10-dik század első szakaszaiban újra helyet foglalt a' Nádasd nemzetség a' Győr Vármegyei birtokosok között; a' midőn t. i. a' nagy Nádasdi Tamás az 1533-dik esztendőben Kanisai Lászlónak egyetlen egy leányát Orsolyát elvévén feleségül, avval mint atya és férje érdemei tekintetéből ősi örökségében megerősítettel nyéré el a' Kanisai familiának egyéb birtokával együtt annak Győr Vármegyei jószágait is. Tamás nagy tettei által dicső helyet szerzett magának Hazánk historiájában, de Győr Városa évkönyveiben is fog élni, és fényleni neve, mert ő volt az, ki 1-ső Ferdinándnak Magyar országba jöttekor, az 1527-dik esztendőben, midőn minden el vala már rendelve a' város Ostromlására, ennek Zápolya emberei által félelembe tartott lakosait hathatós intései által a' város kapui megnyitására bírván, megmentette azokat a' zsákmányozás, és végső inség alól (Ursini Velii

Bellum Pann. Lib. 1. p. 6. 7) néki is köszönheti ezen város legelőszöri oltalmazható állapotba való helyezettetését, melyet 1-ső Ferdinand Király az 1542-dik esztendőben reája, mint akkori Tárnok mesterre, és az Ország fő Kapitányára bízott; (Litt. Ferdinandi 1-mi datae Viennae in festo divi Joannis Evang. 1542. et Litt. Pauli de Várda, summi Cancellarii, ad Comitatum Jaurinensem datae Strigonii in Dominica Palmarum 1543) ő pedig olly pontosan el intézett, hogy ezen Város ezentúl nem tsak önnön lakosainak, hanem a' körül belől lévő népnek is bátorságos menedék helyévé lett.

Tamás halála után, melly 1561-ben történt megyebéli jószágai egyetlen egy fiára Ferrentzre szállottak, kinek e' megyében való léttéről vagynak a' következő nyomaink: egy 1592-dik letiltó levél, mellyben Poki Mihály által Mérgesnek hatalmas elfoglalásáról vádoltatik; egy másik szinte azon esztendőbeli levél, mellyben Babotra nézve hasonló szándék tulajdonítatik embereinek Csesznek János által. Ferrentz az 1604. esztendőben meghalálózván, egy fiat hagyott Pált, ki korona őrző, Fő Palota mester és a' Dunán innen való részek Kapitánya volt, mint Győr Vármegyei földes ur pedig említetik a' következő kútfőkben: némelley 1610-dik irományban, mellyben megengedődik neki Győr Vármegye részéről, hogy Megyebéli jószágairól járó hadi tartozását Sopron Vármegyében kiszolgáltathassa; az 1611-diki megyebéli Nemesesség lajstromában; némelley 1614-diki jegyzékben, melly szerint Torkos István, Győr Városa Birája, letiltja ötet a' Győri határnak Ikrénhez való foglalásától; egy mástk 1617-ki arról szóló jegyzékben, hogy a' Győri Rátzok lelegeltették az Ikréni rétjeit; és egy 1624-dik irományban,

melly szerint a' Győri káptalan mint szomszéd ellen mond Ikrénnek általa történtt elzálogolásnak. —

Az is bizonyos, hogy nem tsak a' Nádor Ispánynak Tamásnak maradékai, hanem bátyjának Kristófnak ága is jussos volt a' Győr Vármegyei jószágokban a' következők szerint: az 1583 esztendőben nyilván elől számláltatik Nádasdi Kristóf özvegye a' megyebéli földes uraságok között; az 1617. esztendőben pedig ellenmondás tételik a' Győri Káptalan nevében arra nézve: hogy Nádasdi Tamás, Kristóf fia Ikréni részéből megtagadná a' tizedet, melly ellenmondás ugyan azon Tamás által nyomban viszonoztatik. Sőt az sem szenved kétséget, hogy a' Nádasd nemzetségnek azon ága is, melly a' Darabos nevet vette vala magára, megyebéli birtokkal felvult ruházva; minthogy annak egyik tagja Darabos Gáspár némelly 1583-diki irományban, másika pedig János az 1611. esztendei nemesség lajstromában neveztetik Győr Vármegyei földes úrnak. Mikor, és mi módon esett el végképen a' Nádasd nemzetség megyebéli birtokától? az oklevelek és más kútfők fogyatkozása miatt meg nem határozthatatik.

XVIII. A' Némaiak.

Ezen familiából, melly nevét bizonyosan a' hasonló nevű faluról Győr Vármegyében, mint birtokáról vette fel, ismértesek a' következő tagok:

Péter, kinek fia Kopaz némelly 1362-ki oklevélben emlitetik; György (Litteratus de Néma) kinek Erzsébet hitvese, és István, Dorottya, Apollonia, Ilona és Anna nevű gyermekei voltak, a' XV. század végén, és a' XVI-iknak kezdete körül. Ismértem róla a' kö-

vetkezendő kútfőket: egy 1495-diki zálog levelet, melynek erejével Mindszenti Benedektől zálogba vesz némelly jószágokat; egy 1507-diki idéző levelet, melly által más Némai nemesek törvénybe idéztétnek György kiraboltatása miatt; és egy 1524-diki oklevelet, melyben leányának Annának és férjének Pirósziget Sebestyénnek Győri Várnagynak ajándékoz két Curiát.

Mihály és Benedek testvérek, kik egy 1533-diki oklevélben említetnek.

Mátyás, ki az 1540-diki esztendőben béiktatik egy Némai Curiában.

Gáspár, ki az 1583 dik és 1621-dik esztendő között élt.

Pál, az imént nevezett Gáspár fia, ki 1623-diki és 1635-ki oklevelekben elől fordul, az 1634-diki Győr Vármegyei Tiszti ujjitásnál Al-Ispánnak is ajánlatott, és az 1650-dik esztendő előtt meghalálózván, több nevetlen árvákat hagyott, kiknek későbbi sorsáról nem állíthatok semmit.

Voltak ezen familián kívül még mások is, mellyek a' Némai birtok névvel éltek, de vélekedésem szerint más öszveköttetésben nem voltak a' Némaiakkal. Illyeneknek találtam a' következőket: a' Némai Nagyokat, Petenyéket, az 1492-dik esztendő körül, és a' Lukákat és Czenderéket, az 1517-ik esztendőben.

XIX. Peech Nemzetség.

E' régi gyökeres nemzetség kétségkivül mindjárt a' magyaroknak ez országra való költözésök idejekor telepedett le e' megyében a' hol emlékezete a' Fel-és Kis-Pétzi, hajdan az ő törökös tulajdonát tévő helységek nevében még most is fent vagyon, mellynek kiejtéséből azt következtetem: hogy e' nemzetségnek hajdani neve nem Peek vagy Péts, hanem Pétz volt. Tagjai közül,

miglen t. i. e' megyében virágzott, a' következendőkét ismérjük:

Legg vagy máskép Leek, ki a' Peechek legrégibb ága egyik törzsökévé tétetik; élhetett II András és IV Béla idejében.

Móritz, előbb a' Királyné Udvar mestere, és Nyitrai fő Ispány, utóbb pedig Tárnok mester, és Márk, testvérek; kik az 1251-dik esztendőben állították fel a' Móritzhidai szent Jakabról nevezett Premonstratensis szerzetbéli Klastromot, és megajándékozták a' következendő jeles jószágokkal: Móritzhidának, Poknak, és Téthnek némelly részeivel, Kapival és Baráthin fekvő szőlőkkel, Győr, Boyvával Sopron; és Chabával Somogy Vármegyében, és több jövedelmekkel; ezen adományokra nézve IV. Bélának helyben hagyását is ki eszközölvén, (Litt. fundationales Monasterii de Moritzhida d. a. 1251. et Confirm. Belae IV. d. a. 1263.) Ezeket annyiból vélem e' nemzetségből valóknak, — ámbátor a' felhozott oklevélben ezen nevezetük nyilván ki nem tétetik, — mivel más azon korbéli kútfőkben egy abból lévő Markus Gróf említetik, kit egy személynek tartok az érintett Márkusunkkal.

Iwánka Leek fia.

Gergely, Mark fia; ki már IV. Béla idejében több féle vitéz tetteket követett el, V. István által pedig mint vezér a' Bolgárok ellen küldetvén, ezeket meggyőzte, és Urchov várát is elfoglalta. Kún László alatt pedig vissza verte Ottokár Tseh Királynak a' Győri várból pusztítás végett ki ütő hadait, számos németeket a' maga kezivel elfogván és Lászlónak bémutatván (Litt. Donationales Ladislai IV. datae per manus disc. viri mag. Bartholomaei Aulae R. V. Cancellarii a 1283. Regni 11-0)

Péter,

Péter, Aladár, László (de Horassou) és János, mind a' négyen Ivánka fiai. Aladar az Adorjani Vár ostrománál elesvén, fent maradt három testvérje annak fiaival Tamással és Miklóssal az 1205. esztendőben a' Mosoni Várteleket Budeyt (talán Bedegét) Győr Vármegyében nyerik III. Andrástól, melly annak előtte János és Nikkel, Pál, és némelly Chompo fiaié, mosoni Vár Jobbágyokké volt, de tőlök elvétetett, mivel a' pártütő János Henrik Bán fia által, a' fogva tartott III-dik András Királyhoz lévén rendelve öröknek, ezt minden kigondolható módon gúnyolták, 's ez által felség hántással fertőztették magokat (Litt. Andrae III. d. a. 1105).

Péter, István, és Mihály Péternek; — Tamás (Rufus) Chehtei, Berenchi, és Ujvári Vár kapitány, és Miklós (Urrus) Honti fő Ispány, Aladárnak fiai, kik az 1324-dik esztendőben hátyokkal Iánossal, Ivánka fiával, osztályt tettek, melly szerint Peech nevű Győr Vármegyei örökségi, ugy szinte a' Vechei szerzett jószágukból mindenik ágra egy harmad rész jutott, a' többi jószágok pedig mint Scelechen (talán Szerechen) és Gán, Jánosnak maradtak. Az említett János, Urrus Miklós, és Tamás az 1333-dik esztendőben tserére lépnek Miklóssal Győri Püspökkel, mellynek erejével Zoon és Irin Sopron, és Béka Szent Miklós Győr Vármegyei józágaikat által engedik ennek, a' helyettek adott, 's ennek előtte a' Győri Templomhoz tartozó Gerchenért Baranya Vármegyében. Emlitetik egy Peech nemzetségbéli asszony is, melly Vechei Bertalan ura után özvegyen maradván 1308-ban Horussoui Peech László részére kedvező végső intézetet téssen.

Balás kinek fia István (Stephanus filius Blasii de Peeth) az 1327-dik esztendőben Bod nevű megyebéli jószágnak elfoglalásáról vádoltatik, az arra örökségi just tartó István, György fia által.

Miklós, Istvánnak, Péter fiának fia; kinek Mórítz, Cháki Dömötör fia, a' Györi Szent Domonkos szerzet tagja, az 1331-dik esztendőben által engedi Kamár és Galambucz nevű jószágait Zala Vármegyében — (Sigism. ferriarius de rebus ordinis Praedicatorum Provinciae Hung).

Ewri Péter, Tamás fia, két fiat nemzett, Miklóst és Tamást, kik az 15. század elején élvén, és majd Ewrieknek, majd Peecheknek és Apponyiaknak nevezetvéntörsokei lettek a' még most is virágzó hires Apponyi familiának. És ezen időtől fogva ugy látszik, mintha a' Peech nemzetség meg szünt volna a' megyebéli nemesség közé tartozni; ámbátor gyanithatni, hogy, — ha talán az említett fő ág máshová is szakadt, még is némelly mellékes ágak, idő jártával más nevet vévén fel, tovább is fent maradtak e' megyében.

XX. Pok Nemzetség.

Ezen nemzetség is kétség kívül azon 108 gyökeres Magyar nemzetségek közül való, mellyek Árpáddal Magyar országra jöttek; mint milyen a' legnagyobb hihetőség szerint mindjárt az Ország felosztásakor Győr Vármegyének némelly Rába melléki részeit szállásul nyervén, és azokat ha nem egészen is, de legalább részben a' 17-dik század közepén történtt elfogytaig szakadatlanul megtartván, minden tekintetekre nézve megérdemli, hogy róla valamennyivel bővebben értekezzünk.

A' Pokiak, vagy mint máskép is nevezettek Pukiak, legkorábbi történeteiket sűrű homály fedi, melly hogy valaha elszéllyeztessek, ámbátor ohajtva ohajtanám, még sem reménylhettem, minthogy nem tsak igen félős, hanem szinte bizonyos előttem, hogy az egyetlen egy eszköz, mellytől felvilágosítást e' tárgyban várhatnánk, a' XI és XII-dik századbéli oklevelek az időnek semmit meg nem kimélő foga által mege-mésztettek. Nem marad tehát egyéb hátra, hanem hogy ezen a' tudományra nézve valóban sajnós veszteségből eredt fajdalmunk kijelentése mellett előadásunkat egyenest a' XIII-dik század elejével, az az ott kezdjük, a' hol azt hiteles kútfőkre gyökerezhetjük, és az idő rend szerint folytatván úgy alkalmaztassuk, hogy ezen nemzetségbéli egyes tagoknak, mellyek magokat tetteik által megkülömböztették, fő életpontjait rajzoljuk, a' többieket pedig legalább név szerint elő szám-láljuk, mint következők:

Márton (I) ez a' legrégibb tagja a' Poki nemzetségnek, kiről bizonyos okleveles nyomunk vagyon; élt a' XIII-dik század kezdetén, sőt hihetőleg már a' XII-dik utolsó tizedjeiben is, mint azon 1220-ki oklevélből kitetszik, mellyben Gyula Nádor Ispány a' törvényhatósága alá tartozandó Árpási Bissenusok, és azoknak főbirája Lukáts között fent forgó egyenetlenségeknek megbírálását ő rá bizza; bizonyos jeléül annak, hogy e' férfit nem közönséges tekintetű és béléltásu volt légyen.

Farkas (Comes Farkasius de Puk) az 1234-dik esztendőben II-dik András Királytól hiv szolgálatajai fejében nyeri Kába máskép szent Mihály nevű jószágot Győr Vármegyében (MSS. Adami Rajtsányi.)

Tamás (I) ifju korát még II András idejében töltéki, kipek, de fiának IV. Bélának még tetemesebb szolgálatakat tévén, jutalomul nyeré emettől a' fő ajtón álló mesteri hivatalt, és ezen fellyül a' következő jószágokat: A' mosoni Vár telket Kust, a' Bizenusok földét Téthet, Győr; Iszkázt és Jánusit Veszprém; és Garasdot Zala Vármegyében (Litt. donat. Belae IV. d. a. 1269 super terra Bissenorum Tét vocata, et Litt. Confirm. Stephani V. d. a. 1270. Kal. Julii, et Ladislai IV. d. a. 1272)

Márton (II) Chepan (I) (Litterae fundationales monasterii S. Jacobi de Mórítzhida de a. 1251) Olyver és Pál, mindnyájan egy korbéliek Tamással.

Lukáts az 1268-dik esztendőben napától Annistól, Kaplan Rubinus leányától és Babunai Miklós özszvegétől utolsó intézet képen nyeré a' Garmoti (Gyarmati) pusztát Győr Vármegyében (Testamentum Dominae Annis filiae Rubin de Genere Cuplin coram Capit: Jaurin. 1268. conditum.)

Péter (I), a' fent érintett Pál fia, lelke üdvességéért a' Poki monostornak egyébb jószágokon kívül az illető Atyafiak megegyezésével ajándékozta Gyarmatot, melly ajándékról mindazonáltal Sebestyén, ama monostor Prépostja, szinte a' Poki Atyafiak, mint monostorja pártfogói hozzá járultával azon tekintetből, mivel az Péter által már jóval előbb Poki Sándornak eladatott, a' Győri Káptalan előtt le mond az 1271-dik esztendőben. Hogy pedig ezen Monostor valójában Pokon volt, és a' Pokiak által állítattott, kitetszik az említett Káptalan 1271-dik levelének következő foglalatjából. — *Damus pro memoria: quod constitutis coram nobis ex una parte Magistro Alexandro filio Farkasy de*

Puk, et Fratre Sebastiano Praeposito de Puk cum fratre suo Mako pro se et Conventu suo, idem Praepositus praesentibus Comite filio Graas et pro se et pro omnibus cognatis suis confessus: quod possessionem Garmat vocatam, quam Petrus filius Pauli inter alias donationes suas pro remedio animae suae, de consensu cognatorum suorum praedictorum Monasterio de Puk contulerat ect.

Sándor és Ughud (I.) a' fentebb nevezett Farkas fiai; Miklós, (I.) Márton (II.) fia; János (I.) és Deta testvérek, és Graas fia, Péterrel egy időbéliek, a' Poki monostor pártfogói, és a' mint a' nevökhöz ragasztott Comes szöből következtethetni, mindnyájan diszes hivatalokat viselőik.

Péter (II) és Gergely (I) a' fentebbi Lukátsnak, Bábunai Rubinus leányával nemzett fiai; az 1268-dik esztendőben még kisdéd korúak, és Ughud (II) ama 1-ső Ughod fia, ki mindazonáltal. férjfi kort nem érvén, az 1279-dik esztendő előtt elhalt.

Desew, a' XIV század első hason felében élt, nem tudatik mindazonáltal ki fia volt. Vilmossal Szent Mártoni Apáttal, ki ezen hivatalt az 1335-dik esztendőtől fogva az 1356-kig viselé, ezen időközben egyzett a' Chanaki, és Ménfői határok iránt.

János (II) Miklós (II) és Benedek az említett Desew fiai, kik az 1362-dik esztendőben olly forma osztályt tettek magok között: hogy Jánosnak Men fő (Menfew) a' többi két testvéreknek pedig az attyok után maradt egyéb, de azon irományban meg nem nevezett jószágok jussanak. Ámbátor mindazonáltal ezen elintézéshez képest Ménfő kizárólag Jánosnak tulajdonítatik, még is kevés idő mulva annak egy ré-

szét Miklós kezein is találjuk, ki azt előbb 150 forintban zálogban vetvén, az 1380-dik esztendőben megint vissza váltja, és Istvánnal Sz. Mártoni Apáttal, ki az 1388-dik és 1398-dik esztendő között szerzetét igazgató, némelly Csanakról Ménfőre által költözött jobbágyok iránt egyeségre száll. János még az 1412-dik esztendőben is életben volt, mint ezt egy azon korhéli oklevél bizonyítja, melly szerint Menfői részét Laki Györgynek elzálogosítja 20 arany forintokba.

Briccius, ki az 1394-dik esztendőben haladó felesége Lutzá által ennek minden nemű javaiban örökösnek kineveztetik.

Ferentz (I.) és Jakab (I.) Miklósnak Makvai Beke Mester özvegyével nemzett fiai. Rólok azt tudjuk: hogy Ferentz az 1410 esztendőben Koos nevű jószágát Győr Vármegyében 35 ftokban, úgy szinte 1413-ban a' Poki erdőnek ötöt illető részét 40 fortért elzálogosította a' Győri Megyés Templomnak. Jakab pedig az alább megnevezendő II. Jakabbal és Erzsébettel Ferentz testvérje gyermekeivel, Zsigmond Királynak különös kivánságára tsere mellett által engedi ennek 1430-ban Menfőt, Tarcha nevezetű Vas Vármegyei jószágért, De minthogy a' Pokiaknak Tarchán tzelba vett béiktatásoknak ellen szegezte magát a' Nádor Ispány Gara Miklós, és későbbben megint a' Pokiak kezein találjuk Menfőt, igen hihető: hogy azon tsere dugába dült. (Litterae Sigismundi datae Jaurini feria 3-a ante festum Pentecostes a. D. 1430).

Jakab (II.) és Erzsébet Poki Ferentz gyermekei. Jakab kinek felesége Zsofiának neveztetett, mint mondánk sz említett tserében részt vett; ezen kívül tudatik róla, hogy az 1420. esztendőben a' Poki erdejéből egy részt zálogba vetett a' Győri Megyés templomnak 20 ftban.

Erzsébet Mérges Péterhez Miklós fiához menvén férjnek, eme urával, és annak familiájával közlötö a' Poki nemzetség némelly jószágait.

János (III.) és László, kik az 1427. esztendő körül éltek, és hihetőleg (I.) Poki Jakab fiai voltak.

Péter (III.) a'vagy mint közönségesen hivott Pethő ama II. Jakab fia, kinek Katalin nevű felesége volt.

Tamás (II.) hihetőleg szinte II. Jakab fia, két fiat hagyott Simont és Mártont (III.) kik az 1450-dik esztendőben felosztották magok között Téli és Poki birtok részeit, úgy szinte Ondot; Danielczenket, és Agyagost Sopron Vármegyében, és még az 1481-dik esztendőben is éltek.

Jakab (III.) ki némelly 1460-diki és István (III.) ki 1470-dik esztendei irományban említetik.

Mihály (I.) és Antal (I.) testvérek, mostoha attyokkal Ratyboseni Trynka Jánossal és annyokkal Katalinnal együtt nyerték I-ső Mátyás Királytól a' magva szakadt Bezy Lörintz jószágait (Litterae Mathiae R. datae Budae in festo Beatae Luciae Virginis A. 1481).

Ferentz (II.) a' fentebb említett Pethőnek legidősebb fia, mindjárt nevezendő két testvérjeivel Antallal és Péterrel az 1468-dik esztendőben olly levelet nyere I. Mátyás Királytól, mellynél fogva a' Nádor Ispány, Országbiró, és Vármegyék birósága alól is felszabadítottak; az 1460-ben pedig szinte ollyan felmentő levelet eszközlött ki a' jobbágysai számára. Öszve köttetésben vagyon talán a' magasztalt nagy Királynak eme különös kegyelmével azon még most is e' vidéken egész elevenségében fent lévő hir, hogy ezen Király egyik Poki szép leányát meg-

kedvelvén, látogatása végett többször ezeken a' részeken megfordult, a' honnét azon mellék út, mellyen ekkor Pokra járnai szokott; mái napiglan is Mátyás Király utjának nevezetik.

Péter (IV.) a' fent érintett III. Péter fia. Már ifju korában megkülönböztetvén magát I-ső Mátyás Királytól a' többi testvéreivel együtt nyéré azon bátyánál Ferentznél említett mindennemű Országbirái törvényhatósága alól való felszabaditást, és más egyéb kegyelmeket. Mátyás halála után Maximilianhoz állott, és ennek pártosaival többféle pusztításokat, rablásokat, és felgyújtásokat követett el, mellyekért Ulászló őtet minden jószágaitól megfosztván, ezeket János Hertzegnek, Mátyás Király fiának ajándékozá. (Litt. Uladisl. ddo Budae Die Dominica prox. post fest. B. Francisci Conf. 1490). Nem sokára mindazonáltal elhagyván Maximiliánt igaz megbánása, és hűségének lekötése által arra bírá Ulászlót, hogy megkegyelmezett neki, és jószágait is vissza adatta (Litt. Gratiales Uladislai ddo Budae feria 3 post Dominicam Quasimodo 1491). Az 1492. esztendőben ifjabb testvérjével Antallal tsere mellett által engedik János Hertzegnek a' Laki várt és Hethes mező városát, az attól nyert Számbokért és Théthért Pest; Perbárért, Pilis; és Pátkáért Fejér Vármegyében. Az 1494-dik esztendőben megnyugtatta ugyan azon János Hertzeg e' két testvérét a' Sclabinai Várnak Zápolya Istvánnak történt által adása iránt. Annyira is megkedvelte magát János Hertzeggel, hogy ez, nem tsak udvarába befogadá, hanem a' Baymótzai várnak Kapitányságával is megtisztelé. Oka lett mindazonáltal nem sokára János Hertzegnek ezen kegyességét megbánni, mert Péter Zápolya István által megvesztegettvén, elárulta ennek

nem csak a' magára bizott Baymótzai várt, hanem merészkedett az akkor a' szomszéd földében mulatozó urának élete után is leselkedni. De nem is menthette meg Pétert Zápolyának tekéntete és erőszakos oltalma, csinjeinek érdemlett megbosszulásától; mert minekutánna ideig lappangván, az 1496. esztendőben kinyomoztatott volna, Ulászló által feldaraboltatásra ítéltetett, melly büntetését a' Budai vár piatzán ritka elszánással el is fogadá. Jószágai a' Nádor Ispánynak Wingérdi Geréb Péternek adattak ugyan, úgy látszik mindazonáltal, hogy ez csak igen rövid ideig maradhatott azoknak birtokában (Litt. Statut. Comit. Petri Geréb de Wingárt in bonis Petri de Pok in quibuslibet Comitibus d. a. 1500).

Antal (II.) szinte III. Péter fia. Említett testvérjével Péterrel és némelly más atyafiával több rendbéli pereket folytatott a' Borsmonostori Apátúrsággal, nemzetségének Sopron Vármegyei jószágai iránt; mint ezt e' tárgyról szóló számos oklevelek az 1473, 1476, 1488, 1490, és más esztendőkről bizonyítják. Ő is udvari embere volt János Hertzegnek, kitől a' Siklői Várnagyságot nyeré az 1492. esztendőben, az 1494-dik esztendőben mindazonáltal Péter bátyjával vissza adván Zápolyának a' Sclabinai várt, egy úttal ennek oltalma alá is adta magát, ki az Ugodi Várnagyságot bizta rája, és más jeles ajándékokkal is kedvezett neki. (Litterae Stephani Zápolya ddo Trynchin, feria 3-a prox post festum b. annae 1494). A' Baymótzai várnak elárulására nézve is gyanússá lett János Hertzeg előtt; megtisztítván mindazonáltal magát Gyula János és Pernez Imre bizonyításaik által ezen szenyről, újra megnyerte a' Hertzeg kegyelmét (Litt. Joannis Corvini ddo Zygeth feria 6. prox. ante dominicam Judica 1495). Az 1496-ban új bajba

keveredett **B o d ó G á s p á r** Hab nevezetű jószágának **T ö r ö k I m r e** társaságában elkövetett felgyujtása miatt. Nem tudatik mikor halálozhatott meg, de az bizonyos, hogy 1504-ben még életben volt.

J á n o s (IV.) IV. Pé t e r fia, **M á r i a** Királyné **II. L a j o s** hitvese udvari birája, ki az 1520-dik esztendőben elzálogosítja nála **S z. Miklóst**, **L é b e n y t**, **K e m l é t** és **M e t s é r t** **M o s o n V á r m e g y é b e n**, 4000 arany forintokért.

B o l d i z s á r (I.) A n t a l nak **(II.)** és hitvesének **K a t a l i n n a k** fia, némelly jószágait elzálogosítja **G i b a r t i K e s s e r e w I s t v á n n a k** 1513-ban a' **G y ő r i P ü s p ö k s é g g e l**, a' **K a n i s a i a k k a l**, és a' **B o r s m o n o s t o r i A p á t t a l** is sokat perlekedett. — Meg kell itt szükségképen jegyezni, hogy az **O s t f i** familiának a' **P o k i a k k a l** való vérségi egybeköttetése leginkább ezen időszakaszban látszatik eredettnak lenni; valamint azt is: hogy ekkor jött légyen a' **P o k i a k** nál divatba a **M é r g e s i** birtok névvel való élés.

F e r e n t z (III.) szinte **III. A n t a l** fia.

G á s p á r, **(I.)** ugyan azon **A n t a l** fia; az 1540 esztendő körül viselte a' **G y ő r V á r m e g y e i A l i s p á n y s á g o t**. Felesége volt **B o r b á l a**, **N é m a i K o l o s J á n o s** leánya, ki után a' **K o l o s** jószágokba is belé avatkozott, úgy hogy e' familia csak halála után juthatott megint azokhoz. **B a b o t n a k** felét is ő szerezte meg **C s e s z n e k i G y ő r g y t ő l** az 1547. esztendőben. Az alább megnevezendő két fiain kívül voltak két leányai: **K a t a l i n** és **M a r g i t**.

M e n y h á r t, **(I.)** szinte **III. A n t a l** fia, az 1563 és 1564 esztendőben volt **G y ő r V á r m e g y e i A l i s p á n y**. Második felesége **B ö r t s é n y i K a t a l i n** özvegyen maradván, fiának fogadá **D u b n i t z k y G e r g e l y D e á k o t**.

Mátyás, egykorbeli **Antal**nak emint elől számlált fiaival, kiről mindazonáltal nem tudatik, ki fia volt legyen?

Miklós (III.) I. Gáspár fia, szinte Győr Vármegyei Alispány volt az 1570-dik esztendő körül.

Ambrus, hasonlókép **I. Gáspár** fia; az 1582-diki Majus hava 5-ikén választott Győr Vármegye Alispányává, melly hivatalt több esztendeig ditséretesen folytatá, követje is volt e' Megyének az 1583-dik esztendei Ország-gyűlésen.

Lázár és Gábor, mind a' ketten **Menyhárt** fiai, kik némelly 1570-diki irományban említetnek.

István (III.) és Tamás (III.) testvérek, és **György és Antal (III.)** egykorbeliek **Lázár**ral és **Gábor**ral, de ki fiai? az oklevelek hijjánossága miatt meg nem határozthatatik. **István** Török fogságba esvén, sok ideig sinlődött abban, miglen jószágainak az 1559-dik esztendőben történt elzálogosítása által nyert tetemes somma pénz ki nem válthatta volna magát. **Tamás**nak két leányai maradtak **Anna és Orsolya**.

Gergely (II.) Péter (V.) és Mihály (II) mind a' hárman az **Alispány Miklós** fiai; éltek az 1560 és 1610. esztendők között. **Mihály** kinek kinek **Győri Jutka** volt felesége, előbb **Tábla** bírása volt Győr Vármegyének, melly hivatalról mindazonáltal 1592-ben lemondott, a' Haza védelmének szánván magát, melly szent kötelességet, mint a' **Mérgesi Erösség Kapitánya** több esztendőig ditséretesen is tellyesité; békesség lévén, rövid ideig Győrött élt mint ügyvédő, miglen az 1607-dik Aprilis hava 26-án **Alispánynak** választatnék. Ezen hivatalban akaratja ellen is 4. esztendőig meg hagyattatván, a' két rendbeli 1608-diki Ország gyűléseken, ugy szinte az 1611-

dik esztendei Augustus hava 20-kén a' Nádor ispány rendeléséből, a' felső Magyar országi, és kivált Erdély melléki részek meg békéltetése végett Kassán tartatott gyülekezeten jelent meg mint Megyéje követje. Az 1610-dik esztendőben pedig terhes foglalatosságai mellett a' Királyi Adószedői hivatallal is tiszteltetett meg, melly mindazonáltal vagy a' maga hibája, vagy a' szorgos környüállások miatt nagy kárára lett, minthogy tökéletes számadást nem adhatván, még halála után is, melly az 1612-dik esztendő körül történt nagy zaklásoknak tette ki familiáját.

Boldizsár (II) és Ádám, az Alispány Ambrus fiai. Boldizsár Török fogságra kerülvén, nagy somma pénzrel kéntelenített szabadságát megvásárolni, 's e' végre némelly jószágait zálogba vetni. A' Királyi Kamarával is voltak számadásbéli bajai, mellyeknek elhárítására, jószágainak elzálogolása mellett nevezetes summákat kéregetett fel. Halála az 1618-dik esztendő előtt történt.

Gáspár (II.) III Antal fia; Magdolna leánya Ajkai Gergelyhez menvén férjnek, nyerendő egyenlőség végett az 1612-dik esztendő körül pert indított az egész Póki férjfi nem ellen.

Boldizsár (III.) II. Mihály fia, az 1613-dik esztendőben zálogosít el némelly Téthi ház helyeket; Ilona huga is volt, kit Tewelyi Ferentz vett el feleségül.

Gáspár (III.) V. Péternek Pathi Annától való fia. Az 1637-dik esztendőben Győr Vármegyei Tábla birává, az 1643-ba pedig a' kebelbéli felkeltt nemesség Kapitányává nevezetett, melly két hivatalokban olly gyorsan járt el, hogy 1646-ban az Al-ispányságra is ajánltatott. Az 1647-dik esztendőben az evangelicus karok

részéről jelent meg mint biztos, a' Györött építendő evangelicus templomra kívántató helynek kimutatásánál; 1649-ben pedig a' Török járom alatt nyögő járás (hodúltságnak nevezék) fő bírájává választatott, melly tisztséget mindazonáltal alig viselheté fél esztendeig, a' rá következő esztendőnek elején e' mulandóságból által költözvén a' jobb életre. Két feleségei voltak: az első Kemén Anna a' másik Nitzki Mária, és két leány magzatjai: Eva, ki az 1652 esztendő körül Laki György felesége jelenik meg; és Zsuzsa ki hajdon maradván, az 1679-dik esztendőben minden vagyonát Dereskei Borbálynak hagyá.

István (IV.) hihetőleg II. Boldizsár fia; kiből és az emint érdekelt III. Gáspárban fogott el a' híres Poki nemzetség; minthogy emennek tsak a' két fentebb nevezett leány magzatjai maradtak, amaz pedig az 1600. esztendő körül magtalan elhalván, vagyonát leány testvéjére Orsolyára botsátá által, kinek három férjei voltak, úgymint: Bek Benedek az 1651-dik körül, Szarka Balás az 1663. esztendőben, és Erdélyi László az 1667-dik körül. — Minden esetre különös és említésre méltó, hogy Megyénk legrégebb két nemzetségei a' Pokiak, és Hederváriak egyszerre szűntek meg.

XXI. A' Szent Györgyi Grófok.

Ezen híres, és hajdan igen hatalmas családnak ugyan gyökeres birtoka nem volt Győr Vármegyében, de minthogy a' 15-dik század második hason felében épen annak leg híresebb tagjai, úgymint János, Zsigmond, és Péter magoknak abban némelly jószágokat, résszerint örökös vétel, résszerint zálog útján szereztenek, és azoknak bírázásában közel negyven esztendeig ma-

radtak, méltán számíthatjuk ezen házat is a' Me-
gyénket hajdan diszesítő familiák közé.

Úgy látszik, mintha az első lépés, melyet ezen familia e' megyében való birtokába tett, akkor történt volna, midőn János és Zsigmond Grófok Norápi Antaltól 1454-dik esztendőben 10 esztendőre zálogba vették 60 arany forintokért annak Uthali részét; 1463-ban már örökösen szerezték meg magoknak Mérgesi Pétertől és Kálnai Porkoláb Pétertől azoknak Mérgesi, Poki, Uthali, és Réthi részeit, ámbátor Laki Katzor György emezeket ezen eladástól eltiltotta volna. Pénzes és hatalmas emberek lévén a' mindég pénz nélkül szü-
kölködő Poki familia embereitől könnyen szerezhettek majd itt, majd amott jószágokat, olly annyira: hogy az 1472-dik esztendőben Zsigmond Gróf magát már az eddig magáéva tett Mérgesi, Homorodi, Théthi, Uthali, Réthi, Kosi, Vanyalai, Menfői, és Sebesi birtok részekbe béiktattathatta. Ekkor ébredének fel a' Poki nemzetségnek azon időben legtehetősebb tagjai, úgy-
mint: Ferentz, Péter, és Antal, kik nem csak azon beiktatásnak hathatósan ellen mondtak, hanem a' Curia elejbe is idéztették nevezett Zsigmond Grófot, a' hol az megjeleni mak-
rantzosan elmulasztván meg is marasztatott. (Litt. Sentet. Mathiae Regis ddo Wysegrad 1472) Nem is szüntek meg ezen időtől fogva a' mondott testvérek a' Szent Györgyi Grófokat háborgatni, és józágaikat tőlök vissza keresni, miglen ezen tzeljokat, az 1481-dik és 1480-dik esztendőben nyertt kedvező ítéletek erejénél fogva el nem érték volna. (Convictivae Sententiae de annis 1481. et 1480.) Ezen időn túl legalább nem találni már semmi okleveles nyomot, melly a' Szent Györgyi Grófok birtokának folytatásáról bizonyosat

tenne, a' honnét annak eme idő pontban lett megszüntetését fenekesen gyanítani lehet.

XXII. Az Enyingi Török Familia.

A' Török familia legrégebbs oklevelekből ismerhető törsökévé Pétert teszi Lehotzki, Stemmatográphiája II. R. 398. lapján; Wagner Collectanea Genealogia tizimű munkája III. tizedjének 126. lapján pedig Ambrust, ki I-ső Mátyás idejében élt, és előbb Soproni Főispány, későbbben pedig az 1479-dik esztendő körül, Szörényi Bán volt; kiket mindazonáltal még megelőz azon Török Miklós, ki a' XIV-dik század végén élt, és hihetőleg a' nevezett Péter atya volt. (Instrumentum SS. OO. d. a. 1402. in Kovachich Supplem ad Vestig. Comitior: T. I. pag. 299). Valjon ezek jószágokat birták legyen e' Vármegyében, nem tudom, az mindazonáltal bizonyos, hogy az 1489-dik esztendőben Enyingi Török János és Barabás, kik vagy testvérei, vagy egyéb rokonjai lehettek Ambrusnak Szendi Bán Péter ellen megnyerték Sövenházát, Újfalut, és Szendet, három Győr Vármegyei helységeket. (Litt. Adjudicatorio - Restatutorio, Reambulatoriae d. a. 1489). Ambrus fia, Imre, a' Nándorfejevári Bánságot viselte ditséretesen. Vagyon róla egy oklevelem, mellyben Poki Antallal Bodo Gáspár Hab nevű Tolna Vármegyei falujának az 1496-dik esztendő körül történt felgyujtásáról, és elpusztításáról vádoltatik. Két fiat hagyott maga után Miklóst és Bálintot, kik közül mindazonáltal tsak emevvel, mint Győr Vármegyei birtokossal vagyon közünk. Ez atya halála után Hedervári Ferenctzel folytatta a' Nándorfejevári Kapitányságot, de nagy dísztelenségére, és a' Haza megtéríthetetlen kárára, mert az 1521-dik esztendőben azon

vár alá szállván Solyman, a' Kapitányok azt időnek előtte oda hagyták, és úgy a' Törökök kezére játszoták. Hedervári Ferentz ezen vétkéért számkivetése, és minden jószágaitól való megfosztása által vette méltó jutalmát; Bálint mindazonáltal ifjusága tekintetéből utóbb kegyelemre méltatván, jószágait is vissza nyerte az 1525-dik esztendő körül. II. Lajos halála után először Ferdinándot követte, de alig is egy esztendeig; mert az 1527-dik esztendőben már Zápolya pártosai között találjuk, kik mindazonáltal még ugyan azon esztendőben elhagyván, újra Ferdinánd részére állott, ki őtet az 1530-dik esztendő körül Gyömörő és Ság nevű helységekkel jutalmazta meg Győr Vármegyében. Az 1532-dik esztendőben újra ingadozott Bálint hűségében, és ez által úgy felingerelte maga ellen Ferdinándot, hogy az imént neki ajándékozott Gyömörő és Ság falukat, a' mint a' róla adott adomány levélben nyilván mondja: „isnételt elpártolásai, pusztításai, rablásai, és öldöklései miatt tőle elvette, és a' Sz. Mártoni Apáturságnak oda ajándékozta. Nem volt Bálint ezen tökéltében is állandóbb mint ennekelőtte, rövid idő mulva újra Ferdinándhoz vissza térvén, de nem annyira ennek igaz ügyéről való meggyőződéséből, mint inkább ön hasznának vadászásából, mellyet Zerechen, Menfő, Sövénháza, Ujfalu egész helységekkel, és Gyömörői, Moritzhidai, és Anghelyi birtok részekkel Győr Vármegyében, az 1536-dik esztendőben történt, és fiaira Jánosra és Ferentzre is kiterjesztett megajándékoztatásában búsássa fellelt. Azon egyenetlenség mindazonáltal, mellybe nem sokára Bakycck Pállal keveredett, új örvül szolgált neki Zápolyához még azon esztendőben való viszonti elpártolására, kinél sőt fiánál is, Hunyad várának

nak és Debretzennek megnyerése által fogatosabban lebilintselve lévén ezentúl állandóan meg is maradt ; míg Solyman parantsolatjára , ki ezen hazafiainál nagy tekintetben lévő , és igen hatalmas férjfiutól tartani látszott , meg fogattatván és Konstantinápolyba vitetvén , hosszabb tömlőtözések után halálát a' hét tornyokban találná. Ámbátor pedig , mint mondánk , az 1556-dik esztendőből fogva tartósan Ferdinánd ellenségeihez állott , még is úgy látszik , mintha Győr Vármegyei birtokában megmaradt , vagy talán olykor abba bé tsapott volna ; 1539-diki nyomok szerint t. i. bizonyos : hogy ugyan ezen időben Bedege Mesterfalva , és Sebes Győr Vármegyei helységeket elakarta foglalni a' Győri Káptalantól. Két fia János és Ferentz úgy osztották fel magok között , az attyok után maradt temérdek örökséget , hogy Jánosnak az Erdélyi , Ferentznek pedig a' Magyar országi jószágok jutottak. Hogy ezen utóbbinak osztály része között , a' Győr Vármegyei jószágok is voltak , bizonyos egy 1566-ki oklevélből , melly szerint Menfőt birta , sőt el is adni szándékozott.

Ferentz három leányon kívül egyetlen egy fiat hagyott Istvánt , ki a' Törökök ellen való háborúban , és tudományossága által nagy ditsőséget szerzett magának , az attya után rá szállott jeles vagyomot pedig sok szép új szerzeményekkel nevelte , nem tsak másutt hanem Győr Vármegyében is. A' róla mint Megyebéli birtokosról emlékező nyomok , mellyekre mind eddig szert tehettem a' következők : az 1585-diki esztendőben ellen mondást tesznek ellene a' Nagy Szombati előbb Nyulak szigeti Apátzák , hogy haszonbérlet színe alatt Mórithidát , magának el foglalni törekednék ; ugyan ezen esztendőben ő maga ellen mond Kapornaky Ferentznek

némelly Sövénházi sessioknak törvénytelen vissza tartóztatása miatt. 1588-ban eltiltja őtet Csesz-
neky János az Ujsági, Szapáry István és
Asszonyfalvai István pedig a' Bodi pusztá-
nak el foglalásától; az 1592-ben az Örsi jobbá-
gyai eltiltatnak a' Némái határnak használásától;
ő pedig az 1593-dik esztendőben ellen mond Pát-
ka pusztája letartóztatásának; holott maga is más
részről mint Sági és Tápi birtokos a' Söptéri ha-
tárra való általtsapásról vádoltatik, az 1609-dik
esztendőben Menfő, Pátka, és Anghely, elfogla-
lása miatt maga is szinte ellenmondásra fakad,
mellyet az 1615-dikben ujjíteni kéntelenítetik; az
1618-dik esztendőben 1,200 ftban által írja Sö-
vénházát és Ujfalut Hathalmi Bálintnak; az
1612-dik esztendőben felszólítja Győr Várme-
gyét a' romladozott Pápai Várnak megjobbítására
rendelendő munkások iránt; az 1617-dik eszten-
dőben pedig a' Győri Káptalan előtt elzálogosítja
az Erdélyi jószágait Bethlen Gábornak.

Magtalan elhalván az 1618-dik esztendő Ju-
nius 3-kán, és János bátyjának férjfi ága is már
jóval előbb megszűnván, némelly Győr Várme-
gyei jószágai testvérjére Zsuzsára Bedeghi
Nyári Pál hitvesére, és ez által a' Nyári fa-
miliára szállottak; melly mindazonáltal külömbféle
viszontagságok miatt, nem sokára végképen el-
esett azoktól.

XXIII. A' Túriak.

Ezeket Stayer Országból ide szakadt Túri
Keresztelytől származtatja Lehótzky (Tom.
II. pag. 411) Tagjai közül a' következők em-
lítetnek mint Győr Vármegyei birtokosok: Túri
György ki ditső hadi tettei által, kétszer nyerte
meg az arany lántzot, és olly érdemeket szerzett
magának, hogy Kanisán történt szerentsétlen ha-

lála után Maximilián Király, férjfi magzatja nem léteben, három leányainak, Zsófinak Keresztury György; Katalinnak Martzalthövi György; és Annának Ketzler Ferentz hitveseknek az 1574-dik esztendőben ajándékozta attyoknak minden némű máskép a' fiscusra szállandó jószágait, és ezek között Gyömörői, Nagy és Kis Pézti megyebéli birtok részeit. Túri Márton ki Esztergomnál való vitéz megkülömböztetéséért szinte arany lántzal jutalmaztatott meg; és mint Györi birtokos elől fordul némelly 1585-ki irományban, és Túri György, ki az 1626-dik esztendő körül élvén, Szeretsen iránt just követel, és azt Győr Vármegye köz gyűlésében fent tartatja.

XXIV. A' Zápolyák.

Mikor és melly uton jutott légyen a' Zápolya ház Győr Vármegyei birtokhoz, az okleveleknek szűke miatt bizonyosan meg nem határozthatatik; az mindazonáltal tagadhatatlan igazság, hogy az 1494-dik esztendő körül Zápolya István már jeles jószágoknak birásában volt e Megyében, mellyekről az említett esztendőkben Zsigmond Pétsi Püspöknek Magyar ország jövedelmeiről, és kiadásairól készített lajstroma szerint a' Királyi adóba előbb 86 ftkal, utóbb pedig 29 ftkal hátra maradt (Engels Geschichte von Ungern in 4-to.)

Leghihetőbb az hogy István kinek Poki Péter és Antal igen meg hitt emberei voltak, vagy tserében, vagy zálogképen szerzett elején ezekről jószág részeket, a' midőn pedig Poki Péter mint haza áruló minden jószágaitól és életétől is megfosztatott, amazoknak nagyobb részét a' gyenge Ulászlótól adomány utján megnyerte légyen. Ezek közül volt jelesen Menfő:

is, mint azt két rendbéli irományok bizonyítják, mellyek szerint Z á p o l y a I s t v á n fia, azakkor felette hatalmas J á n o s az 1517-dik esztendőben perbe száll a' Györi Káptalannal a' Menfői háfárnak Gyirmót felől történt felszántásáért, emez pedig viszont perbe idézteti ötet Gyirmóton elkövetett hatalmaskodásai miatt.

Az országlásban nem sokára ezek után következett változások, és Ferdinánd és Z á p o l y a között ki ütött véres egyenetlenségek végett is vetettek hihetőleg Z á p o l y a birtokának e' Megyében; azt legalább láttuk az E n y i n g h i T ö r ö k familia emlékezetében is, hogy ennek egyik tagja B á l i n t már az 1536-dik esztendőben Ferdinánd bőkezősége által Menfőnek birásába jutott; a' többi jószágaival mi történt légyen? nem tudjuk.

Találtattak ugyanmég az elől számlált nemes familiákon kívül Győr Vármegyében sok más egyes fő nemesek, sőt egész familiák is; de minthogy amazokról nem tudjuk, melly familiához tartoztak, ezekből pedig egy két tagnál többet nem ismerünk, azon tekintetből is; hogy ezen ugy is kelletténél tovább terjedt Értekezés még tovább ne nyujtassék, elegendőnek vélem mindnyájokrol az idő reud szerint, mellyben virágoztak, következőképen rövideden emlékezni.

XI. és XII. századbéliek.

P é t e r (Peder Calvus) említetik mint királyi Pristald Wönik (most Vének) falura nézve, mellyet első L á s z l ó Király a' Sz. Mártoni Klastromnak ajándékozott. C o n r á d (Jobbaggio Regis) ki az 1172-dik esztendőben örökségül hagyja a' Sz. Mártoni klastromnak Hecze, Sisou, és Mesu nevű pusztáit Győr Vármegyében.

XIII. századbéliek.

Catlu és Opus testvérek, kik II. András Király 1221-diki oklevele szerint Szöllös, Sokoru és Echu falukban lévő birtok részeit oda ajándekozzák a' Sz. Mártoni klastromnak; és Leustach ki szinte emezt örökösévé teszi Abta nevű szigetjében, és falujában. Ürkényi Dominik ki mint királyi ember jelenik meg a' Budai Ráptalannak Hecze falu határa megjárásáról az 1222-dik esztendőben készített levelében. Fábían, Merse fia, kit egy 1258-diki levél nevez; Bábunai Miklós, és annak felesége Annis a' Cuplin vagy Kaplan nemzetségből, kik egy 1268-diki levélben jelennek meg, mint a' Garmothi (Gyarmati) pusztának birtokosai. Sike az Opus nemzetségből, és Bukek kik mint Lotárdal Bőösre nézve határosok, elől hozattanak egy 1273-diki oklevélben.

XIV. századbéliek.

Miklós Tót országi Bán, és Sopron Vármegyei Főispán, kit I. Károly az 1324-dik esztendőben Ikrénnel Győr Vármegyében, jutalmaztat meg jeles érdemeiért, és kiről Budai Ezaiás azt hiszi, hogy a' híres Omodé Nádor Ispány fia volt. Venitzky Simon és ennek fia István és onokája szinte István, hasonlóképen azon idő tájban; hogy ha ugyan még igazán állítja I-ső Károlynak e' részben az 1324-dik esztendőben adott adomány levele: hogy az ezen familiának ajándékozott Farkasfölde és Rűvesd nevű faluk, akkor Győr Vármegyéhez tartoztak. Megyeri Varju Benedek, Budrugi Péter fia, ki 1348-diki és 1362-diki levelekben említetik. Pál (Magister Paulus Litteratus) I-ső Károly Király természetes fiának, és utóbb Győri Püspöknek

Rálmánnak tanítója, ki az 1356-dik esztendő körül birta Ságteleket; és Deső (Magister Deseu Rufus), kinek özvegye szinte azon idő tájban nevezetik Ság falu birtokosnéjának. Egy másik Pál (Paulus Magnus) királyi Fő Kultsár, Péternek a' Buchariusok főbirájának fia, kit I-ső Lajos az 1362-dik esztendőben megajándékoz Tarjánnal és Nagy Echnek részével, és Jakab, Motskus Egyed fia, ki az 1395-dik esztendőben örökül hagyja a' Sz. Mártoni klastromnak Nagy és Kis Echi birtok részeit.

A' XV. században említetnek.

Az 1415-dik esztendő körül, sőt még előbb is a' Beuniek Bönyön; az 1447-dik esztendő körül Alapi Benedek; Győr Vármegye Követje, az akkori Ország-gyűlésen; Babunai János, Varangi Miklós Bokodi György és Bereskei István kik egymást váltották fel, Mesterfalunak birtokában; a' Medgyesiek kik Sebesen birtak valamit az 1449-dik esztendő körül; Laki Katzor György az 1459-dik és 1468-dik esztendő körül birt Pokon, Uthalon, és Mérgesen némelly részeket, mellyeket zálog, és részint vevés által szerzett magának a' Pokiaktól és Mérgesektől. Rathybozeni Trynka János az 1481-dik esztendőben Mátyás Királytól nyert birtokot Bezin; a' Mosli familia ugyan az 1481-dik és 1497-dik esztendő körül birta a' most már elpusztult Moslit; az Eurkényiek a' Szent Vidi Bajchiak, a' Malomsokiak, a' Némái Kolosok, az 1495-dik és 1497-dik esztendő körül; a' Vizaziak a' Mindszentiek, Ságiak és még többek.

A' XVI. századból isméretesek a' következők.

A' Nádor Ispán Wingárdi Geréb Péter, hogy ha ugyan Poki Péternek minden

akárhol, és következőleg ezen Megyében lévő jószágaiban is az 1500-dik esztendőben történt beiktatása következtetésében, azoknak valódi bírásába is léphetett; Chytvándi Capuch Ferentz és Egyed az 1502-dik esztendő körül; az Al-Náadorispány Gybar di Kesserü István az 1505-dik esztendőben; a Salm Grófi ház, az Eszthergeteők; kik nevöket vették a' hasonló nevü pusztától Szigetközben ugyan akkor; az Igmándiak, Theremesek, Lorántok, Zentyvániak, Zeniek, Kolthaiak, Darkók, Babothi Csesznekiek, Hahalmiak, Pychordiak, Kavassiak, Örrosok, Dempsediek, Wértések, a' Ballassák és Révaiak a' Bakychok után; az Orosztonyiak, Magassiak, Sittkeiek, Párnások, Nitzkiek, Földessiek, Safaritsok, Selyemek, Lántziak, Sambokrétiak, Örkényiek, Andreásitsok, Jóók, Guelphok, 's' a' többi.

A' XVII. században pedig virágoztak.

A' már a' XV. században fentlévő Alapiak és Vizaziak, a' Nyáriak, az Enyingi Törökök után; a' Rumiak, Csabiak, Deömeölkiek, Zeghiek, Lippaiak, Pallérok, Sziliek, Virginások, Sennyeiek, Tekenyeiek, Theöthösök, Pázmányok, a' Rima Széchi Széchiek, Akosházi Sárkányok, Kapiak, Romaiak, Beccariák, Angaranok, Oppakák. és Háprák, mind a' négyen Olasz eredetűek, kiknek törsokeik Győr városi gazdag kalmárokból nemesekké, és földes urakká lettek; a' Rátzok, és Tuczikoyak Rátz eredetűek, és még sok mások.
